

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Ondřej Kehar

NEPODMÍNĚNÝ TREST ODNĚTÍ SVOBODY

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Marie Vanduchová, CSc.

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce: 31. 7. 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených.

V Praze dne 31. 7. 2010

Ondřej Kehar

Poděkování

Děkuji paní JUDr. Marii Vanduchové, CSc., vedoucí mé diplomové práce, za cenné připomínky a účinnou pomoc při zpracování této práce.

Zároveň děkuji plk. Mgr. Petru Folkovi, řediteli Věznice Plzeň, a dalším zaměstnancům této věznice za poskytnutí potřebných dokumentů, rad a osobních zkušeností.

Rovněž děkuji své přítelkyni Kláře Englertové za pomoc a podporu, kterou mi věnovala při zpracování této práce.

Obsah

1. Úvod.....	5
2. Teoretické vymezení trestu odnětí svobody.....	7
2.1 Trest a teorie o jeho účelu.....	7
2.2 Současné pojetí účelu trestu v trestním zákoníku.....	9
2.3 Trest odnětí svobody v moderním pojetí.....	12
2.4 Vývoj penologických systémů.....	13
2.5 Postavení trestu odnětí svobody v systému trestněprávních sankcí.....	16
2.6 Působení negativních vlivů nepodmíněného trestu odnětí svobody na odsouzeného.....	17
3. Výkon trestu odnětí svobody.....	20
3.1 Druhy věznic a diferenciací výkonu trestu.....	20
3.2 Přijímání a umístování odsouzených do výkonu trestu.....	22
3.2.1 Komplexní zpráva o odsouzeném.....	24
4. Program zacházení.....	26
4.1 Obecná charakteristika.....	26
4.2 Pracovní aktivity.....	27
4.2.1 Formy zaměstnávání odsouzených.....	28
4.2.2 Zařazování odsouzených do práce.....	31
4.2.3 Pracovní odměna odsouzených.....	34
4.2.4 Povinnost hradit náklady výkonu trestu.....	35
4.2.5 Problémy zaměstnanosti odsouzených.....	36
4.2.6 Exkurz do zaměstnávání odsouzených v tzv. soukromých věznicích.....	40
4.3 Vzdělávání odsouzených.....	41
4.3.1 Vzdělávání ve Středním odborném učilišti, učilišti a odborném učilišti Vězeňské služby České republiky.....	41
4.3.2 Ostatní vzdělávání.....	43
4.4 Speciální výchovné aktivity.....	45
4.5 Zájmové aktivity.....	47
4.6 Oblast utváření vnějších vztahů.....	48
4.7 Hodnocení programu zacházení.....	49
4.7.1 Přeražení odsouzeného do věznice jiného typu.....	50

4.7.2 Vnitřní diferenciaci věznic.....	51
4.8 Program zacházení de lege ferenda.....	52
5. Prostředky k dosažení pořádku a kázně.....	56
5.1 Teoretické vymezení kázeňských prostředků.....	56
5.2 Kázeňské odměny.....	57
5.3 Kázeňské tresty.....	58
5.3.1 Jednotlivé kázeňské tresty.....	58
5.3.2 Ukládání kázeňských trestů.....	60
6. Program zacházení ve Věznici Plzeň.....	65
6.1 Obecné informace o Věznici Plzeň.....	65
6.2 Realizace programu zacházení.....	66
6.2.1 Pracovní aktivity.....	66
6.2.2 Vzdělávací aktivity.....	67
6.2.3 Speciálně výchovné aktivity.....	68
6.2.4 Zájmové aktivity.....	69
7. Závěr.....	70
8. Seznam zkratk.....	73
9. Seznam použité literatury a pramenů.....	74
10. Seznam příloh a přílohy.....	78

1. Úvod

Ačkoliv trest nepodmíněného odnětí svobody je ve svém důsledku pro odsouzeného trestem nejtvrdějším, nejpřísnějším a měl by představovat pouze krajní represivní prostředek, je v současném právu stále trestem univerzálním a stále hojně užívaným. Přestože v posledních letech dochází k častějšímu trestání pachatelů pomocí tzv. alternativních trestů, nepodmíněný trest odnětí svobody tvoří podstatnou část udílených trestů za trestné činy a počet odsouzených k tomuto trestu stoupá.

Téma nepodmíněného trestu odnětí svobody je svým obsahem velice široké a obsáhlé, proto jsem si pro svou práci vybral jen jednu z mnoha oblastí, kterou zahrnuje, a to výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody, neboť pouze správným výkonem tohoto trestu lze naplnit jeho účel deklarovaný trestním zákoníkem.

Nejdůležitějším účelem výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody je působit na pachatele trestného činu tak, aby se po vykonání trestu odnětí svobody byl schopen začlenit do svobodné společnosti. Pachatel by měl být po propuštění z věznice schopen fungovat jako plnohodnotný člen společnosti bez dalšího páchání trestné činnosti. Proto je třeba na něj během výkonu trestu odnětí svobody působit tak, aby získal žádoucí návyky chování. K naplnění účelu tohoto trestu slouží instituty zacházení s odsouzeným. Tyto instituty jsou dle mého názoru nejdůležitější součástí výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody. Svou práci proto zaměřuji právě na tuto část výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody, a to převážně na jednotlivé prvky působení na odsouzeného, tj. na program zacházení s odsouzeným a na kázeňskou praxi aplikovanou ve výkonu trestu.

V první kapitole své práce se nejprve zabývám teoretickým vymezením trestu a nástinem historického formování nepodmíněného trestu odnětí svobody, koncepcí jeho rozvoje a změnami v nazírání jeho účelů a funkcí až do dnešních dob, jelikož právě různé pohledy na jeho roli ve společnosti vedly k formování tohoto trestu do podoby, jakou známe dnes. V další kapitole se věnuji tématu umístění odsouzeného do výkonu trestu odnětí svobody, jednotlivým typům věznic a průběhu prvních dnů odsouzeného ve výkonu trestu. Stěžejní část mé diplomové práce následně tvoří problematika programu zacházení a jeho jednotlivé oblasti, tj. pracovní, vzdělávací a speciálně výchovné aktivity a oblast utváření vnějších vztahů odsouzeného, včetně hodnocení programu zacházení a s tím spojenou vnitřní diferenciací věznic.

V předposlední části se zaměřuji rovněž na problematiku kázeňských odměn a trestů, neboť i tato složka se nepochybně podílí na procesu resocializace odsouzeného. V závěru své práce přináším pohled na praktické naplňování jednotlivých složek programu zacházení ve Věznici Plzeň.

Cílem mé práce je především zhodnotit současný stav zacházení s odsouzenými ve výkonu trestu a zamyslet se a poukázat na případné možné změny a zlepšení v oblasti vězeňství.

2. Teoretické vymezení trestu odnětí svobody

2.1 Trest a teorie o jeho účelu

Trest je postih ukládaný státním orgánem pachateli trestného činu v trestním řízení. Jedná se o určitou újmu, jejíž uložení a výkon má odrazovat pachatele a veřejnost od páchání trestných činů. Trest představuje prostředek nutný k zachování právního řádu státu jako podmínky pro soužití občanů ve společnosti. Bez hrozby trestem by právo bylo pouze jakýmsi souborem etických norem, které by však byly nevynutitelné.

Účel (neboli smysl) trestu se postupem času měnil tak, jak se měnilo právní vědomí společnosti, společnost sama, ekonomické a politické názory. Nemalou úlohu na formování účelu trestu měla filosofie a její smýšlení o lidské bytosti. Klasické rozlišování teorií účelu trestu představuje rozdělení na teorie absolutní, relativní a smíšené.¹

Absolutní teorie trestu pochází z myšlenky „*punitur, quia peccatum est*“². Tyto teorie tak vnímají jako jediný účel trestu odplatu za spáchaný trestný čin, za nezákonnost pachatelova jednání (odtud někdy nazývané teorie taliační z lat. *ius talionis* – právo msty³). V trestu není spatřován žádný jiný společenský účel, neboť trest je účelem sám o sobě. Trest by se měl podobat povaze provinění, měl by v sobě skrývat tolik utrpení jako samotný čin. V trestněprávní nauce byla základem teorie indeterminismu, podle níž se pachatel ze své svobodné vůle rozhodl spáchat daný čin. Podle tohoto pojetí trest zároveň naplňuje spravedlnost, bez které nemůže stát existovat. Podle G. W. F. Hegela, německého filozofa, je trest negací negace práva. Do této skupiny také náležely dřívější teorie o božím trestu za hříchy.

---

¹ NOVOTNÝ, Oto; VANDUCHOVÁ, Marie; ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo hmotné : Obecná část*. 6. vydání. Praha : ASPI, 2010. str. 37 a násl.; JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné : obecná část, zvláštní část*. 1. vydání. Praha : Leges, 2009. str. 346 a násl.; LATA, Jan. *Účel a smysl trestu*. 1. vydání. Praha : LexisNexis CZ, 2007. str. 8

² Trestá se, protože bylo spácháno zlo - NOVOTNÝ, Oto; VANDUCHOVÁ, Marie; ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo hmotné : Obecná část*. 6. vydání. Praha : ASPI, 2010. str. 37

³ ČERNÍKOVÁ, Vratislava a kol. *Sociální ochrana : terciární prevence její možnosti a limity*. 1. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2008. str. 25

Relativní teorie naopak přikládají trestu určité společensky prospěšné cíle, vychází z myšlenky „*punitur, ne peccetur*“.⁴ Trest je tedy prostředkem, který v budoucnu zabrání v páchání trestných činů a zároveň ochrání společnost před pachateli takových činů - není tedy účelem sám o sobě. Základem této teorie byly humanistické myšlenky osvícenství, učení o determinismu chování člověka a myšlenka ovlivnění člověka vhodným sociálním a pedagogickým působením. Prvním průkopníkem této teorie byl Cesare Beccaria, italský myslitel, který ve své knize „O zločinech a trestech“ jako první začal rozlišovat dva možné směry působení trestu: generální a individuální (resp. speciální) prevenci. S pojmem generální prevence trestu je následně spojen německý právník Anselm von Feuerbach, který zastával názor, že trest za spáchaný delikt má hrozit společnosti a jeho aplikace má pouze zdůraznit, že pohrůžka je míněna vážně. S myšlenkou individuální prevence jako účelu trestu následně pracuje F. V. Liszt. Trest by podle něj měl vychovat zločince, aby již nikdy trestný čin nespáchal.⁵

Teorie smíšené, které se začaly objevovat později, si pak berou z obou výše zmíněných skupin pozitivní prvky a spojují je dohromady. Trest podle těchto teorií slouží nejen jako odplata pachateli ale plní i jiné společenské cíle.

Poněkud odlišné názvosloví a hlavně náhled na teorie účelu trestu uvádí ve své monografii právní teoretik Jan Lata (stejně označení a rozdělení teorií je užíváno i v knize Novotný, Zapletal a kol. Kriminologie, 2004, str. 214 a násl.). Dle jeho názoru se v dnešní době jeví prosté dělení na absolutní, relativní a smíšené teorie, zejména s ohledem na úzké vymezení absolutní teorie jen jako odplaty pachateli, jako zastaralé.⁶ Lata tak ve své knize „Účel a smysl trestu“ uvádí rozdělení, které vychází z angloamerické trestněprávní nauky, na teorie retribuční, utilitární a smíšené.⁷

Retribuční teorie se velice podobá teorii absolutní. Účel trestu je v ní chápán jako odplata pachateli za spáchaný trestný čin. Uložený trest má však odpovídat závažnosti spáchaného činu, musí být zasloužený. Neplatí zde zásada tzv. lex talionis (právo msty) v čiré podobě. Trest tak může způsobit méně utrpení než spáchaný trestný

⁴ Trestá se, aby nebylo pácháno zlo - NOVOTNÝ, Oto; VANDUCHOVÁ, Marie; ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo hmotné : Obecná část*. 6. vydání. Praha : ASPI, 2010. str. 38

⁵ SOLNAŘ, Vladimír, et al. *Systém českého trestního práva : část 3. Tresty a ochranná opatření*. 1. vydání. Praha : Novatrix, 2009. str. 13 an.

⁶ LATA, Jan. *Účel a smysl trestu*. 1. vydání. Praha : LexisNexis CZ, 2007. str. 8

⁷ Pozn.: Někteří autoři (např. Solnař, 2009) těmito názvy označují i teorie absolutní a relativní. Hlavní rozdíl těchto pojmů je tak ve vymezení jednotlivých prvků a účelů dané teorie.

čin, měl by být však potrestán stejně jako podobně závažný čin jiného pachatele. Výhodou takto nastaveného účelu trestu je pak větší koherentnost a předvídavost délky trestu než je tomu u teorie utilitární. Retribuční teorie také velice přesně odpovídá nazírání společnosti na trestání pachatelů trestných činů.

Utilitární teorie je souhrnný název pro nejrůznorodější pohledy na účel trestání. Tradičně se dělí na teorie odstrašující, nápravné, izolační a restituční.⁸ Toto dělení však nevychází z toho, jak působí trest na pachatele, ale podle účinků, které jsou očekávány při jejich ukládání.

Teorie odstrašující je všeobecně uznávaným účelem trestu. Cílem trestu je jak odradit pachatele samotného tím, že sám pocítí nepříjemnost sankce (individuální prevence), tak i ostatní členy společnosti, aby se páčání trestné činnosti zdrželi (generální prevence). Teorie odstrašení však více než na individuální účinky spoléhá na generálně preventivní význam trestání. Společnost tak nabude dojmu, že zločin se nevyplácí.

Nápravná neboli rehabilitační teorie spatřuje smysl v nápravě pachatele. Příčina zločinnosti pachatele je spatřována v jeho nevyzrálosti, nedostatečné výchově, nevzdělanosti a dalších faktorech. Uložená sankce by tak měla reflektovat osobu konkrétního pachatele a možnost jeho nápravy. Opatření prováděná na odsouzeném by měla být postupem doby upravována v závislosti na pokroku v jeho chování.

Izolační nebo také eliminační teorie je založena na izolaci pachatele od ostatních, aby byla společnost dostatečně chráněna. Účelem trestu je zabránit páčání trestné činnosti. Tomuto zabránění však nemusí dojít jen trestem odnětí svobody, ale například i trestem zákazu činnosti či trestem propadnutí věci. Trest odnětí svobody v některých případech ale hraje nezastupitelnou roli.

2.2 Současné pojetí účelu trestu v trestním zákoníku

Účel trestu a trestních sankcí není v novém trestním zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů – dále jen „trestní zákoník“ nebo „TZ“) na rozdíl od jeho předchůdce výslovně uveden (srov. §23 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů). Vymezení účelu trestu dle trestního

---

⁸ LATA, Jan. *Účel a smysl trestu*. 1. vydání. Praha : LexisNexis CZ, 2007. str. 19

zákoníku vychází z obecných zásad trestání, které byly promítnuty do jednotlivých ustanovení o trestních sankcích, a jeho definice je ponechána trestněprávní nauce a soudní judikatuře.

Přestože pohled autorů na to, ze které teoretické koncepce náš trestní zákoník vychází při definování účelu trestu, je různý⁹, všichni vymezují účel trestu shodně. Účelem trestu tak je dle nauky a soudní judikatury (srov. náleží Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 463/97 23. 4. 1998):

- ochrana společnosti před kriminalitou a jejími pachateli, což je v nejobecnějším smyslu účelu trestu primární a obecná funkce trestního práva. Tato funkce trestu byla dříve explicitně promítnuta do § 23 zákona 140/1961 Sb., trestní zákon, avšak v dnes platném trestním zákoníku již výslovně zakotvena není. Z charakteru a účelu trestního práva jako takového ji lze ale bezesporu dovodit. Ochrany společnosti je docíleno opatřeními, která zabrání odsouzenému páchat trestnou činnost, vedením k řádnému životu a preventivním působením na celou společnost.
- individuální represe spočívající v zabránění odsouzenému v páchání další trestné činnosti prostředky negativní povahy. Může tak být učiněno různými tresty - domácím vězením počínaje a trestem vyhoštěním konče. Nezastupitelnou úlohu zde má nepodmíněný trest odnětí svobody, který pachateli absolutně znemožní dále pokračovat v páchání protiprávního jednání.
- individuální prevence, kdy uložený trest usiluje o nápravu odsouzeného a o jeho úspěšné znovuzačlenění do svobodné společnosti. Jedná se o důležitou složku trestu, ačkoliv je velice problematická a náročná. Může se jednat o výchovné opatření, které přímo sleduje daný cíl (např. dohled probačního úředníka při podmíněném odsouzení s dohledem) nebo výchovné činnosti při výkonu trestu odnětí svobody.
- generální prevence, která dává ostatním členům společnosti najevo, které jednání je nežádoucí a jaké důsledky plynou z takového jednání. Uskutečňování generální prevence se děje prostřednictvím prevence individuální. Pokud totiž

---

⁹ srov. ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I : § 1 až 139. Komentář*. 1. vydání. Praha : C.H.Beck, 2009. str. 412; KRATOCHVÍL, Vladimír. *Kurs trestního práva : Trestní právo hmotné*. 1. vydání. Praha : C.H.Beck, 2009. str. 472; JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné : obecná část, zvláštní část*. 1. vydání. Praha : Leges, 2009. 351

dojde na spravedlivé potrestání pachatele, bezesporu to bude mít vliv na ostatní členy společnosti. Spravedlivostí a včasností potrestání pachatele dává stát ostatním členům společnosti najevo, že ono chování je nežádoucí.

- zadostiučinění poškozeného, které je důsledkem tzv. restorativní justice. Jedná se o požadavek přihlédnout při ukládání sankce k právem chráněným zájmům osob poškozených trestným činem. Základem této teorie je myšlenka, že uspokojení zájmů poškozeného má značný význam pro generálně preventivní účel trestu, protože přispívá nejen k odškodnění poškozeného, ale také potlačuje potřebu občanů trestat spáchání deliktu cestou svémoci. Pokud bude pachatel trestem veden k tomu, aby odčinil poškozenému své jednání, bude to mít nepochybně i vliv na jeho osobnost (tedy individuálně preventivní účinek).¹⁰
- odplata pachateli za trestný čin. Ve znění § 38 odst. 1 TZ lze spatřovat prvky absolutní teorie účelu trestu, neboť toto ustanovení trestního zákoníku uvádí, že jakoukoliv trestní sankci je nutno uložit s přihlédnutím k povaze a závažnosti trestného činu a poměrům pachatele. Proto lze v účelu trestu spatřovat, kromě výše zmíněných prvků, také prvek odplatný. Trest však nemá být svou újmou roven spáchanému trestnému činu, ale má jít o trest přiměřený okolnostem případu a osobě pachatele.

Proto, aby stanovený trest splnil alespoň částečně svoji preventivní a restituční funkci a zároveň mohl dostatečně potrestat pachatele trestného činu, je třeba, aby byl správně uložen. Ustanovení § 39 odst. 1 TZ proto podává výčet okolností, k nimž je třeba přihlížet při stanovení druhu trestu a jeho výměry. Mezi tyto okolnosti patří například povaha a závažnost trestného činu, poměry pachatele a jeho dosavadní způsob života, snaha nahradit škodu poškozenému či odstranit jiné škodlivé následky trestného činu. Dále je při ukládání trestu třeba přihlédnout i k účinkům a důsledkům, které lze očekávat od trestu pro budoucí život pachatele. Nová právní úprava vychází ze sociální integrace pachatele ve společnosti a jako zákonné kritérium pro výši trestu stanoví možnost jeho nápravy po vykonání trestu. Důležité je proto zjistit přesné a úplné informace o odsuzované osobě.

---

¹⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I : § 1 až 139. Komentář*. 1. vydání. Praha : C.H.Beck, 2009. 1303 s. str. 429

2.3 Trest odnětí svobody v moderním pojetí

V průběhu dějin lidstva docházelo ke vzniku mnoha druhů trestů. Jejich povaha se postupem času měnila. V minulosti převládaly tresty smrti, tresty mrzačící a odplatné. Trest odnětí svobody měl jen okrajovou roli v systému trestů. Byl spíše zajišťovacím institutem před soudním líčením (podobně jako dnešní vazba) a institutem, který zadržoval odsouzeného, než byl na něm vykonán trest.

Nové ideologie v trestání se začínají prosazovat až s nástupem osvícenství. Reformní návrhy v pojetí trestání přicházejí od tzv. klasické trestněprávní a kriminologické školy. Jejimi představiteli byli Montesquieu, Voltaire či Beccaria.

Vlivem těchto filosofů dochází ke změně nazírání na lidskou bytost a tím také k humanizaci trestů a trestání. Dochází ke kritizování nepřiměřenosti jednotlivých trestů vzhledem ke společenské nebezpečnosti. Francouzský filosof Montesquieu formuloval požadavek právní jistoty, nezávislosti soudců, zásadu proporcionality mezi trestem a trestným činem a především nutnost výchovné funkce trestu.¹¹ Podle Beccarii trest znamená právo společnosti bránit se.¹² Úkolem trestu je podle něj zabránit pachateli v působení nové škody, nikoliv způsobovat pachateli utrpení, jak tomu bylo v minulosti.

Na trest vězení začíná být pohlíženo z hlediska možnosti převýchovy pachatele. Cílem začíná být náprava „mravně zpustlého člověka“.¹³

Problematika výkonu trestu, jeho materiálního, technického i obsahového zabezpečení vedla postupem času k vytvoření samostatného vědního oboru penologie, který se zabýval otázkami trestání, účinku trestů a příčinami trestné činnosti.¹⁴

---

¹¹ Tamtéž str. 33

¹² KALVODOVÁ, Věra. *Postavení trestu odnětí svobody v systému trestněprávních sankcí*. 1. vydání. Brno : Masarykova univerzita, 2002. str. 11.

¹³ KUČHTA, Josef; VÁLKOVÁ, Helena. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 1. vydání. Praha : C.H.Beck, 2005. str. 196

¹⁴ MEZNÍK, Jiří; KALVODOVÁ, Věra; KUČHTA, Josef. *Základy penologie*. 1. vydání. Brno : Masarykova Univerzita, 1995. str. 9

2.4 Vývoj penologických systémů

První náznaky myšlenky vězení jako vhodného trestu pro delikventy se objevovaly již od poloviny 16. století, kdy se začaly stavět první budovy sloužící jako věznice. Vlivem rozvoje kapitalistických výrobních vztahů docházelo ke stěhování obyvatelstva za prací do velkých měst. Špatné sociální podmínky dělníků a jejich rodin následně vedly ke konfliktům s požadavky státu a ostatní společnosti. V Anglii proto začaly vznikat „nápravné“ či „pracovní domy“ pro sociálně nepřizpůsobivé jedince. Podobná zařízení vznikala také v Amsterdamu, zde byly uvězněné osoby podrobeny přísnému režimu, náboženské výchově a společné práci.¹⁵ Hlavním záměrem těchto zařízení bylo šíření mravní výchovy, elementárního vzdělávání a vedení k práci. Obdobné ústavy jako v Amsterdamu vznikly i v Německu a Itálii.

Jedním z prvních reformátorů vězeňství byl John Howard, jenž přišel s myšlenkou prvku izolace delikventa a jeho cílené nápravy na světském, tedy necírkevním základě. Tato náprava by spočívala v občanské výchově, odstranění negramotnosti, zavedení omezeného rozsahu práv pro vězně a ve výběru dostatečně vyškoleného nevojenského personálu.¹⁶ Ačkoliv měl Howard v Evropě mnoho následovníků, hlavní vězeňské reformy probíhaly spíše ve Spojených státech amerických, kde během 18. a 19. století vzniklo několik vězeňských systémů stavějících na různých zásadách a postupech zacházení s vězni.

První systém amerického modelu byl tzv. pensylvánský (neboli solitary systém), který vznikl r. 1786 ve Philadelphii vlivem Benjamina Franklina a spočíval v izolaci odsouzeného od ostatních odsouzených. Vězeň mohl v samostatné cele o velikosti jen několik metrů čtverečních pouze číst Bibli a zpytovat své svědomí. Důvodem takovéto izolace bylo zamezit útěkům a negativním kriminogenním vlivům. Sociální izolací mělo být také dosaženo nápravy sebepoznáním a právě sebezpytováním. Nedostatkem tohoto řešení však byl destruktivní účinek na psychiku odsouzeného a následně i na jeho fyzické zdraví.

---

¹⁵ ČERNÍKOVÁ, Vratislava a kol. *Sociální ochrana: terciární prevence její možnosti a limity*. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. str. 35

¹⁶ MEZNÍK, Jiří; KALVODOVÁ, Věra; KUČHTA, Josef. *Základy penologie*. 1. vydání. Brno : Masarykova Univerzita, 1995. str. 11

System úplné izolace odsouzených tak byl nahrazen tzv. zásadou ticha v aunburském systému (silent systém), který vznikl r. 1823 v New Yorku. Vězni přes den pracovali ve společných dílnách za absolutního mlčení a noc trávili na svých celách o samotě. Soustavná těžká práce, neustálé ticho a poslušnost byly vynucovány těžkými fyzickými tresty. Došlo tak sice ke zmírnění účinků úplné izolace odsouzených, přesto i tento systém odporoval lidské přirozenosti a vězni vypadali jako pohybující se sochy. V Evropě byl na stejném principu postaven systém genfský (dle města Genf ve Švýcarsku).

Kombinací pensylvánského a aunburského systému vznikl v Evropě v první polovině devatenáctého století tzv. ženevský systém (nebo také smíšený klasifikační systém). V tomto systému se uplatňovala, kromě výše zmíněných zásad (samota a ticho), i zásada rozdělení odsouzených do čtyř skupin podle daných kritérií (např. věk, spáchaný trestný čin, úroveň vzdělání, pracovní schopnosti, morální stav atd.). Vězni byli dle klasifikačního modelu rozděleni do skupin odstupňovaných podle závažnosti trestných činů od nejtěžší až po nejlehčí kategorii, kam byli umístováni všichni napravení a mladiství.¹⁷ Na základě chování pak mohl být odsouzený přeřazen z přísnější do mírnější skupiny a naopak. Velký výchovný přínos představovala možnost odpuštění až jedné třetiny trestu v případě, že se vězeň dobře choval a pracoval.

Další reformy následovaly v polovině 19. století, kdy se do popředí zájmu dostala převýchova vězně a zaměření na jeho návrat do společnosti. Vznikaly tak progresivní teorie výkonu trestu. Autoři těchto teorií vycházeli ze zásady, že by odsouzení měli po dobu výkonu trestu odnětí svobody procházet různými stupni přísnosti režimu. Do nejpřísnějšího režimu měl být odsouzený zařazen při nástupu do výkonu trestu a postupně, podle zlepšení (progresu) svého chování, měl být přeřazován do režimů mírnějších. Pokud však vězeň svým chováním porušil stanovené povinnosti, mohl být přeřazen zpět do přísnějších režimů. Z této myšlenky se vyvinuly 2 systémy – anglický a irský.

V anglickém progresivním systému byl vězeň na 9 měsíců umístěn do samovazby a byla mu dávana menší porce stravy - vězeň měl zažít pocit viny za

---

¹⁷ KUCHTA, Josef; VÁLKOVÁ, Helena. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 1. vydání. Praha : C.H.Beck, 2005. str. 199

spáchaný trestný čin. Ve druhém stupni pak odsouzený přes den pracoval, přičemž se dbalo na zvýšení odborné dovednosti vězně. Ve třetím stupni mohl být odsouzený za splnění určitých podmínek propuštěn na svobodu. Byl však stále pod dozorem policie, a pokud se nechoval slušně, mohl být vrácen do vězení, kde vykonal zbytek trestu.

Irský model byl rozdělen do čtyř stupňů. V prvním stupni vykonávali odsouzení nudnou práci na svých celách. V dalším stupni dostávali zajímavější práci a pracovali společně s ostatními. Společně se zúčastňovali vyučování a diskusních večerů. Ve třetím stupni odsouzení vykonávali veřejně těžkou práci. V posledním stupni byl trest vykonáván v podmínkách volného režimu. Odsouzený mohl být rovněž podmíněně propuštěn na svobodu.

Zvláštní forma progresivního systému byla vytvořena koncem 19. století v USA ve vězení pro mladistvé a mladé dospělé muže v Elmíře. Tento systém kladl důraz na vyučování, práci, tělesná cvičení a kulturní výchovu. Podobně jako v Anglii zde byl zaveden trojstupňový systém, avšak každý nově příchozí vězeň byl zařazen do druhého stupně, kde bylo sledováno jeho chování a podle výsledků pak mohl být přeřazen do první či třetí skupiny. Hlavní myšlenkou tohoto systému byla výchova směrem k občanskému životu, proto vězni pracovali a získávali kvalifikaci především v oborech atraktivních i pro život po propuštění z výkonu trestu.¹⁸

Systémem, který snad nejvíce ovlivnil vězeňství 20. století, byl systém borstalský. Tato koncepce britského vězeňského reformátora Sira Evelynna Rugglese-Brise vycházela z myšlenky nahrazení represivních forem vězeňství cílevědomým působením směrem k rehabilitaci a resocializaci odsouzených a zásady progresivity trestu.¹⁹ Poprvé jsme se zde mohli setkat s důslednou vnitřní diferenciací, která vycházela z myšlenky individualizace zacházení s odsouzeným. Prvním krokem byla důkladná analýza vězně, spočívající v poznání a posouzení jeho osobnosti. Následně byl každý vězeň zařazen do nejvhodnějšího prostředí, které mělo stimulovat jeho aktivitu a zároveň zabránit narušení celé vězeňské skupiny. Progresivita celého systému spočívala v tom, že byl odsouzený po nástupu trestu umístěn do nástupního oddělení, kde se pozorovalo jeho chování, pracovní aktivita a kázeň. Na konci tohoto procesu byla vyhodnocena jeho osobnost a byl zařazen do příslušného oddělení. Druhá fáze trestu již

---

¹⁸ MEZNÍK, Jiří; KALVODOVÁ, Věra; KUČTA, Josef. *Základy penologie*. 1. vydání. Brno : Masarykova Univerzita, 1995. str. 14

¹⁹ Tamtéž str. 15

spočívala ve výchově pachatele, jejímž prostředkem se staly pracovní aktivity, výchovné přednášky, škola, sportovní vyžití a získávání pracovní kvalifikace. Plnil-li odsouzený svůj program, byl zařazen do poslední skupiny, kde mu již byly dovolovány pobyty mimo věznici. Z trestu pak mohl být propuštěn každý, u něhož byla důvodná pravděpodobnost, že povede řádný život.²⁰

V průběhu 20. století docházelo k liberalizaci vězeňství. Progresivní systém byl obohacen o další složky, jakými jsou např. otevřené a polootevřené věznice, rozšiřování možností vzdělávání, udělování dovolených, aplikace léčebných programů aj.

Další rozvoj vězeňských systémů probíhal pouze v mezích zacházení s odsouzenými. Na tomto poli bylo během 20. století přijato i několik mezinárodních úmluv, které smluvní státy zavazují dodržovat minimální pravidla při zacházení s vězni (např. Minimální pravidla pro prevenci zločinnosti a nakládání s odsouzenými či Evropská vězeňská pravidla, která byla inspirací pro zpracování našeho zákona o výkonu trestu odnětí svobody). V řadě evropských zemí pak docházelo k přijímání zásad práce s vězni na bázi slušného zacházení a zajištění hygienických, zdravotních a sociálních potřeb.²¹

2.5 Postavení trestu odnětí svobody v systému trestněprávních sankcí

Trest odnětí svobody má v systému trestů dle trestního zákoníku specifické postavení. Hlavní rozdíl spočívá v jeho univerzálnosti a přísnosti. Univerzální je proto, že je jako sankce uveden v každé skutkové podstatě zvláštní části trestního zákoníku a lze jej uložit jakémukoliv pachateli. Jeho přísnost je spatřována v tom, že jeho uložení představuje ve srovnání s ostatními tresty nejzávažnější zásah do práv odsouzeného.²² Přesto má trest odnětí svobody, mezi dalšími tresty stanovenými v zákoně, subsidiární povahu a v nazírání nového trestního kodexu má být chápán jako „ultima ratio“²³. Ustanovení § 38 odst. 2 trestního zákoníku stanoví, že tam, kde postačí uložení trestní

---

²⁰ Tamtéž str. 16

²¹ SOLNAŘ, Vladimír, et al. *Systém českého trestního práva : část 3. Tresty a ochranná opatření*. 1. vydání. Praha : Novatrix, 2009. str. 65

²² KALVODOVÁ, Věra. *Postavení trestu odnětí svobody v systému trestněprávních sankcí*. 1. vydání. Brno : Masarykova univerzita, 2002. str. 90

²³ Nejzazší možnost

sankce pachatele méně postihující, nesmí být uložena trestní sankce pro pachatele citelnější (zde ona subsidiarita trestu odnětí svobody). Navíc podle § 55 odst. 2 trestního zákoníku lze nepodmíněný trest odnětí svobody za trestné činy, u nichž horní hranice nepřevyšuje tři léta, uložit pouze v případě, že by vzhledem k osobě pachatele uložení jiného trestu zjevně nevedlo k tomu, aby pachatel vedl řádný život.

I přes tendence k ukládání alternativních trestů, které jsou efektivnější, více motivující pro odsouzené a finančně únosnější pro společnost, je trest odnětí svobody nezbytným druhem trestu a u některých pachatelů dokonce jediným možným a nenahraditelným způsobem, jak eliminovat jejich chování a dosáhnout tak účelu trestu a trestního práva vůbec.

Trestem odnětí svobody se podle ustanovení § 52 odst. 2 a 3 trestního zákoníku rozumí celkem 4 druhy trestů:

- nepodmíněný trest odnětí svobody (§ 55 až 57 TZ)
- podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody (§ 81 až 83 TZ)
- podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem (§ 84 až 87 TZ)
- výjimečný trest (§ 54 TZ)

2.6 Působení negativních vlivů nepodmíněného trestu odnětí svobody na odsouzeného

Ačkoliv je nepodmíněný trest odnětí svobody stále velice hojně využíván, nese s sebou jistá rizika, neboť při jeho výkonu dochází ke koncentraci nejnarušenejších jedinců na jednom místě. Život za mřížemi působí na každého vězně jinak. Velice důležitým faktorem je délka trestu, neboť dlouhodobé vězení může po adaptaci začít vězeň chápat spíše jako jiný způsob života než jako trest za své jednání. Delší trvání trestu může vést v krajních případech až k ohrožení psychické rovnováhy odsouzeného.

Na druhou stranu i krátkodobé tresty (tedy tresty odnětí svobody v délce do jednoho roku) mají také svoje nedostatky. Během takto krátké doby lze stěží působit na pachatele výchovně. Zároveň tato doba skýtá dostatek času k tomu, aby na něj působily negativní vlivy vězeňského prostředí a došlo tak k narušení pozitivních sociálních vazeb v životě odsouzeného. Navíc s sebou krátkodobé tresty nesou vysoké ekonomické náklady a zatížení vězeňského systému. Toto vše je důvodem, proč ve většině

evropských zemí dochází k nahrazování krátkodobých trestů odnětí svobody tresty alternativními. Nejinak je tomu i v České republice.

Na odsouzeného po dobu výkonu trestu působí hned několik faktorů. V první řadě jeho uvězněním dochází k vyloučení z dosavadního sociálního prostředí. Tento krok může vést k narušení a někdy dokonce zpřetrhání pozitivních sociálních vazeb, které doposud utvářely život odsouzeného (jedná se např. o vztahy rodinné, pracovní, vztahy k přátelům). Přestože izolace odsouzeného napomáhá také k přetrhání škodlivých vazeb z jeho kriminální minulosti, což je přínosem pro individuální prevenci, velice často dochází k navázání takovýchto vazeb se spoluvězni. Po propuštění odsouzeného z výkonu trestu se nezdívá, že není po návratu do svobodné společnosti schopen nalézt nové prospěšné sociální vztahy či obnovit ty původní. Dojde tím ke ztížení resocializačního účinku trestu.

Odsouzeného ovlivňuje také to, že se stane součástí života za mřížemi. To vede k jeho konfrontaci s mnoha novými povinnostmi a požadavky, kterým se musí přizpůsobit.

Ačkoli je výkon trestu odnětí svobody zaměřen na resocializaci pachatele, nelze přehlédnout, že v procesu výkonu trestu dochází k protikladnému působení, neboť vězeň je zároveň vystaven i negativním vlivům vězeňské subkultury. Odsouzení si sami vytvářejí autonomní skupiny s vlastními pravidly, hierarchií, tresty a odměnami. Odsouzený tak může být „zkušenějšími“ vězni zasvěcován do jiné kriminality, může být jimi fyzicky či psychicky napadán atp.

Důležitým faktorem ovlivňujícím život odsouzeného je rovněž výrazný stigmatizační efekt, který podstatně znesnadňuje návrat do společnosti mimo věznici.²⁴

Nemalé obtíže může vyvolat i samotné propuštění na svobodu. Osoba propuštěná z výkonu trestu velice často nebývá schopna zapojit se do normálního života. Odsouzený je po celou dobu pobytu za mřížemi zvyklý na pravidelný režim, kdy nemá žádné starosti a téměř žádné povinnosti (dostává teplé jídlo a čisté prádlo, aniž by pro to musel cokoli vykonávat).

Cílem výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody by tak mělo být minimalizování negativních vlivů uvěznění a takové působení na pachatele, aby byl po

---

²⁴ SOLNAŘ, Vladimír, et al. *Systém českého trestního práva : část 3. Tresty a ochranná opatření*. 1. vydání. Praha : Novatrix, 2009. str. 51 an.

vykonání trestu schopen zařadit se do normální společnosti a pokud možno již nikdy nebyl trestán. Podstatnou roli tudíž hraje pečlivé sestavení programu zacházení s odsouzeným odbornými zaměstnanci věznice a jeho následné plnění samotným vězněm. Odsouzený však nesmí být pouze objektem programu zacházení, ale i jeho aktivním účastníkem, aby se sám podílel na pozitivních změnách své osobnosti.²⁵

Možností, jak eliminovat negativní vlivy vězeňského prostředí, je několik. Prvním z nich je například rozšiřování ubytovacích kapacit tak, aby bylo možné striktně diferencovat různé skupiny odsouzených. Bohužel toto řešení je však velice nákladné a prozatím spíše nereálné. Dalším řešením je ukládání alternativních trestů odsouzeným osobám (např. podmíněné tresty odnětí svobody či nově zavedený trest domácího vězení). Zde je však problém, že u některých osob (např. pachatelů násilné trestné činnosti či opakovaných závažných deliktů atp.) je zcela nemožné zaměnit nepodmíněný trest odnětí svobody za trest jiný, neboť by pachatel stále mohl pokračovat v trestné činnosti, popřípadě by se uložený trest společnosti jevil jako vysoce nedostačující a ohrozil by tak generálně preventivní funkci trestu.

---

²⁵ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné : obecná část, zvláštní část*. 1. vydání. Praha : Leges, 2009. str. 353

3. Výkon trestu odnětí svobody

Trest odnětí svobody se v souladu s ustanovením § 5 odst. 1 zákona 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů ve znění pozdějších předpisů (dále také „ZVTOS“) vykonává ve věznicích nebo ve zvláštních odděleních vazebních věznic. Ustanovení § 56 odst. 1 TZ a ust. § 8 odst. 1 ZVTOS pak diferencuje věznice na čtyři typy: s dohledem, s dozorem, s ostrahou a se zvýšenou ostrahou. Toto základní dělení je založeno na tzv. vnější diferenciaci, neboť ZVTOS počítá i s diferenciací vnitřní na základě volby a plnění programů zacházení (viz kapitola 4.7.2). Smyslem vnější i vnitřní diferenciací je další možnost individualizace trestu pro pachatele.

3.1 Druhy věznic a diferenciací výkonu trestu

Konkrétní charakteristiku jednotlivých typů věznic a způsob výkonu trestu v nich uvádí § 49 - 54 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody (dále také „ŘVTOS“). Zatímco ve věznici s dohledem a věznici s dozorem nejsou užívány speciální stavebně technické prostředky ani ozbrojené strážce k zabránění útěku odsouzených, ve věznici s ostrahou a zvýšenou ostrahou je tomu právě naopak.

Odlišnosti jednotlivých typů věznic jsou patrné i na pohybu osob po zařízení. Zatímco ve věznici s dohledem se odsouzení pohybují bez omezení, ve věznici se zvýšenou ostrahou je to pouze organizovaně za dohledu příslušníka Vězeňské služby České republiky (dále také „Vězeňská služba“ či „VS ČR“). Další rozdíly dále spočívají např. v možnosti docházet na pracoviště mimo věznici či nosit vlastní oděv. Tento současný systém diferencuje typy věznic pouze na základě střežení odsouzených, nikoliv na rozsahu práv a povinností odsouzených, jak tomu bylo v minulosti.

O tom, do kterého typu věznice bude odsouzený zařazen, rozhoduje vždy soud. Jedná se o obligatorní součást rozsudku, pokud je pachatel odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Při zařazování do konkrétního typu věznice bere soud v úvahu osobu odsouzeného, jeho minulost, povahu a závažnost spáchání trestného činu a délku uloženého trestu, o jehož výkon se jedná.

Dle ust. § 56 odst. 2 TZ tak soud zpravidla zařadí do věznice:

- a) s dohledem pachatele, kterému byl uložen trest za přečin spáchaný z nedbalosti a který dosud nebyl ve výkonu trestu pro úmyslný trestný čin,
- b) s dozorem pachatele, kterému byl uložen trest za přečin spáchaný z nedbalosti a který již byl ve výkonu trestu pro úmyslný trestný čin, nebo pachatele, kterému byl uložen trest za úmyslný trestný čin ve výměře nepřevyšující tři léta a který dosud nebyl ve výkonu trestu pro úmyslný trestný čin,
- c) s ostrahou pachatele, kterému byl trest uložen za úmyslný trestný čin a nejsou zároveň splněny podmínky pro umístění do věznice s dozorem nebo se zvýšenou ostrahou, a pachatele, který byl odsouzen pro přečin spáchaný z nedbalosti a nebyl zařazen do výkonu trestu odnětí svobody do věznice s dohledem nebo s dozorem,
- d) se zvýšenou ostrahou pachatele, kterému byl uložen výjimečný trest, kterému byl uložen trest odnětí svobody za trestný čin spáchaný ve prospěch organizované zločinecké skupiny, kterému byl za zvlášť závažný zločin uložen trest odnětí svobody ve výměře nejméně osmi let, nebo který byl odsouzen za úmyslný trestný čin a v posledních pěti letech uprchl z vazby nebo z výkonu trestu.

Výše uvedené ustanovení § 56 odst. 2 TZ však není striktní. Přináší soudci pouze základní směrnice pro ukládání trestu za trestný čin. Soud může zařadit pachatele i do jiného typu věznice, má-li se zřetelem na závažnost trestného činu a na stupeň a povahu narušení pachatele za to, že bude v jiném typu věznice lépe zaručeno působení na odsouzeného, aby vedl řádný život (§ 56 odst. 3 TZ). Jediné omezení soudu v rozhodování o typu věznice představuje osoba, která byla odsouzena k doživotnímu trestu odnětí svobody. Tuto musí vždy umístit do věznice se zvýšenou ostrahou (§ 56 odst. 3 TZ věta za středníkem).

Během výkonu trestu může soud odsouzeného přeřadit do věznice jiného typu, vždy však pouze o jeden stupeň (§ 57 odst. 1 TZ). Soud tak rozhodne na základě chování odsouzeného, plnění jeho povinností a realizaci programu zacházení (více viz kap. 4.7.1).

Již delší dobu dochází ke kritice institutu rozhodování soudu o zařazování a přeřazování odsouzeného do určitého typu věznice. Všeobecně je považováno za

pružnější a efektivnější, aby o tomto rozhodovala přímo vězeňská služba či někteří zaměstnanci VS ČR (děje se tak již v mnoha evropských zemích). Ta má na rozdíl od soudu množství odborných pracovníků a podstatně více času (ať v nástupním oddělení či během výkonu trestu) k tomu, aby lépe poznala osobnost odsouzeného. Podobný institut byl již v našem právu zaveden zákonem č. 294/1993 Sb., který novelizoval dnes již neúčinný zákon o výkonu trestu odnětí svobody č. 59/1965 Sb. Novela svěřila řediteli věznice rozhodování o tom, do kterého typu věznice bude odsouzený přeřazen během výkonu trestu. Soud tedy rozhodoval o zařazení odsouzeného do určitého typu věznice jen při vynesení rozsudku. Ve fázi výkonu trestu plnil soud následně pouze roli ochránce odsouzeného, neboť odsouzenému byla dána možnost přezkumu správního rozhodnutí ředitele věznice u okresního soudu. Tento zákon byl však posléze zrušen nálezem Ústavního soudu ČR pro svůj rozpor s čl. 40 odst. 1 zák. č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky (dále jen „Listina“). Tento článek Listiny svěřuje rozhodnutí o vině a trestu za trestný čin pouze soudu. Ústavní soud ČR ve svém nálezu vyslovil stanovisko, že přeřazení odsouzeného do jiného typu věznice je rozhodování o trestu za trestný čin, proto tak nemůže rozhodovat nikdo jiný než právě soud (srov. nález Ústavního soudu ČR ze dne 30. 11. 1994 vyhlášený pod č. 8/1995 Sb.).²⁶

Svěřit pravomoc při rozhodování o umístění odsouzeného do určitého typu věznice Vězeňské službě ČR by zcela nepochybně zrychlilo proces zařazování odsouzených do jednotlivých typů věznic a zefektivnilo výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody. Cesta k jeho zavedení do praxe bude ale dlouhá a nesnadná, neboť je potřeba najít ústavní většinu, která by umožnila změnu Listiny.

3.2 Přijímání a umístování odsouzených do výkonu trestu

Do výkonu trestu nepodmíněného odnětí svobody lze přijmout odsouzeného jen na základě pravomocného a vykonatelného rozhodnutí soudu a písemného nařízení výkonu trestu vyhotoveného soudem, případně na jejich základě vydané výzvy soudu

---

²⁶ SOLNAR, Vladimír, et al. *Systém českého trestního práva : část 3. Tresty a ochranná opatření*. 1. vydání. Praha : Novatrix, 2009. str. 73.

k nastoupení výkonu trestu anebo příkazu soudu k dodání odsouzeného do výkonu trestu (§ 6 odst. 1 ZVTOS; § 3 odst. 1 ŘVTOS).

Po přijetí odsouzeného dojde k ověření jeho totožnosti, k provedení osobní prohlídky a potřebných hygienických a protiepidemických opatření. Odsouzený musí být také prokazatelně seznámen se svými právy a povinnostmi, které pro něj vyplývají ze ZVTOS, ŘVTOS a vnitřního řádu věznice (o tomto se sepíše záznam). Odsouzený si u sebe může ponechat věci taxativně uvedené v § 4 odst. 1 až 3 ŘVTOS a věci, které si může ponechat na základě rozhodnutí ředitele věznice. Mezi tyto věci patří např. písemnosti související s trestním řízením, které bylo nebo je proti němu vedeno, právní předpisy, knihy, časopisy, přenosný radiopřijímač atd. Ostatní věci, které má odsouzený při přijetí u sebe, jsou uloženy u správy věznice.²⁷

Ustanovení § 7 ZVTOS stanoví pravidla pro umísťování odsouzených ve výkonu trestu. Podle tohoto ustanovení se vždy odděleně umísťují muži od žen a dále zpravidla odsouzení mladiství od dospělých, recidivisté od prvotrestaných, pachatelé úmyslných trestných činů od pachatelů činů nedbalostních, trvale pracovně nezařaditelní, odsouzení s poruchami duševními a poruchami chování, odsouzení s uloženým ochranným léčením a zabezpečovací detencí. Vzhledem k současné přeplněnosti věznic a nedostatku financí k výstavbě nových zařízení se však Vězeňská služba nezřídka potýká s problémem naplnit literu tohoto ustanovení.

Po nástupu výkonu trestu je odsouzený umístěn na přijímací oddělení dle zásad uvedených v § 7 ZVTOS. V tomto oddělení setrvá nejdéle týden a během této doby se podrobí preventivní vstupní lékařské prohlídce a dalším nezbytným diagnostickým a laboratorním vyšetřením. Po ukončení prohlídek zašle správa věznice Generálnímu ředitelství Vězeňské služby hlášení obsahující údaje o odsouzeném důležité k rozhodnutí o umístění odsouzeného do konkrétní věznice. Generální ředitelství Vězeňské služby umísťuje odsouzené zejména podle druhu programů zacházení, které se uskutečňují v jednotlivých věznicích, a současně přihlíží k tomu, aby byl trest vykonáván co nejlíže k místu pobytu blízkých osob (srov. § 6 a 7 ŘVTOS).

Po umístění do konkrétní věznice na základě rozhodnutí Generálního ředitelství Vězeňské služby je odsouzený umístěn na nástupní oddělení na dobu zpravidla

---

²⁷ ČERNÍKOVÁ, Vratislava. *Sociální ochrana : terciální prevence její možnosti a limity*. 1. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2008. str. 96.

nepřevyšující dva týdny. V této fázi výkonu trestu je odsouzený kromě jiného opět seznamován se ZVTOS, ŘVTOS a vnitřním řádem věznice a prostředím, kde je trest vykonáván (§ 8 odst. 2 písm. b) ŘVTOS).

3.2.1 Komplexní zpráva o odsouzeném

Důležitou fází pobytu v nástupním oddělení je vypracování komplexní zprávy o odsouzeném a návržení konkrétního programu zacházení s odsouzeným. Komplexní zpráva je shrnutím výsledků analýz mnoha odborníků (ukázky komplexních zpráv jsou uvedeny v přílohách této práce).

Jedná se o psychologické, pedagogické a sociální posouzení, které se zpracovává u každého z odsouzených s trestem delším než tři měsíce na základě orientačních pohovorů nebo diagnostických vyšetření, pozorování a studiem spisového materiálu. U všech odsouzených se kromě výše uvedeného vypracovává i lékařský posudek.

Komplexní zpráva obsahuje základní data o odsouzeném, spáchaném trestném činu a uloženém trestu, lékařské doporučení, popřípadě upozornění na zdravotní rizika (zdravotní klasifikace, diety, pracovní omezení).

Součástí komplexní zprávy o odsouzeném je jeho psychologická charakteristika, ve které se na základě standardizovaných testů zdůrazňuje popis osobnosti odsouzeného zaměřený na intelektové schopnosti, emoční stabilitu, hodnotovou orientaci, motivační činitele chování, postoj odsouzeného k trestnému činu a motivace k řešení problémů aj.

Dalším bodem komplexní zprávy je důkladná sociální anamnéza. Tato část obsahuje např. popis aktuální sociální situace odsouzeného, způsobilost k právním úkonům, komunikace s orgány státní správy či popis zajištění situace po propuštění z výkonu trestu včetně potřeby vykonání sociálních úkonů v podobě zejména obstarání potřebných osobních dokladů atp.

Další součástí zprávy je pedagogické posouzení odsouzeného. Zde odborný pracovník zkoumá trestnou minulost, popis aktuálního životního stylu a jeho souvislost s trestným činem, vztahy s osobami s trestnou minulostí, vztah s obětí trestného činu, sociální zázemí atd.

Obsahem každé složky komplexní zprávy je kromě doporučení, jak zacházet s odsouzeným, rovněž vyhodnocení možných rizik, nebezpečí, problémů a překážek,

které by v budoucnu mohly bránit reintegraci odsouzeného do společnosti (tzv. risk assessment - viz níže)²⁸. Pokud jsou k osobě odsouzeného dostupné i další materiály, vychází se při tvorbě programu zacházení i z nich.

Po vypracování komplexní zprávy a seznámení se s příslušnými předpisy o výkonu trestu se odsouzený dostaví před odborné zaměstnance, kteří s ním projednají navrhovaný program zacházení a určí vychovatele, kterému je odsouzený svěřen do péče.

---

²⁸ HÁLA, Jaroslav. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2005. str. 122

4. Program zacházení

4.1 Obecná charakteristika

Dle § 40 zákona 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, je odsouzený povinen podrobit se vnitřnímu řádu věznice, který kromě jiného vymezuje druh a obsah činností, které jsou pro jednotlivé skupiny odsouzených povinné nebo dobrovolné. Okruh konkrétních činností, kterých je odsouzený povinen se zúčastnit nebo které může vykonávat, stanoví program zacházení. Program zacházení je tedy základní formou cílevědomého a celistvého působení na odsouzeného, který se zpracovává na základě komplexní zprávy, přičemž je brán ohled na tři kritéria: délku trestu, charakteristiku osobnosti odsouzeného a příčiny trestné činnosti. Ukázky jednotlivých programů zacházení jsou uvedeny v přílohách této práce.

Program zacházení obsahuje konkrétně formulovaný cíl působení na odsouzeného, metody zacházení s ním a způsob a četnost hodnocení jeho plnění. Při jeho vytváření je třeba zohlednit podmínky ve věznici, skladbu odsouzených a personální možnosti daného zařízení. Zákon o výkonu trestu odnětí svobody v § 41 odst. 3 též stanoví obsahové náležitosti programu. Součástí programu zacházení je určení způsobu zaměstnávání, účast odsouzeného na pracovní terapii, jeho vzdělávání nebo jiné náhradní činnosti, směřující k vytvoření předpokladů pro jeho další samostatný život. Důležitým prvkem při určování, které činnosti bude odsouzený vykonávat, je možnost vlastního výběru programu zacházení. Takový postup je však možný pouze v případě, že u odsouzeného přichází v úvahu několik variant programu zacházení.

Pokud si však odsouzený nevybere žádnou z nabízených alternativ, je povinen se zúčastnit minimálního programu zacházení stanoveného vnitřním řádem věznice. Jeho základem jsou pracovní aktivity odpovídající zdravotnímu stavu odsouzeného (srov. § 37 ŘVTOS). Další součástí je povinnost dodržovat běžné společenské normy, pořádek, kázeň a povinnosti stanovené ZVTOS, ŘVTOS a vnitřním řádem věznice. Odsouzený je povinen provádět i úklidové a další práce nutné k zajištění provozu věznice. Tento program je zpravidla uplatňován u odsouzených zařazených do III. prostupné skupiny vnitřní diferenciací (viz dále). Cílem minimálního programu zacházení je vést

odsouzeného k bezproblémovému výkonu trestu odnětí svobody bez potřeby přijímání mimořádných opatření.

V rámci aktualizace programu zacházení se také pro odsouzeného nejméně 3 měsíce před jeho propuštěním vytvářejí podmínky pro jeho samostatný život na svobodě. Toto je promítnutím jedné ze základních zásad ZVTOS - konkrétně se jedná o ust. § 2 odst. 2 ZVTOS, které stanoví, že výkon trestu odnětí svobody má podporovat takové dovednosti, které odsouzenému umožní vést po propuštění život v souladu se zákonem.

Ustanovení § 40 odst. 2 ZVTOS dále stanoví, že program zacházení se nezpracovává pro odsouzené, jejichž pobyt ve věznici nepřesahuje tři měsíce.

Konkrétní vymezení jednotlivých složek programu zacházení vypočítává Řád výkonu trestu odnětí svobody, který v ust. § 36 odst. 2 program zacházení člení na pracovní, vzdělávací, speciální výchovné a zájmové aktivity a na oblast utváření vnějších vztahů.

4.2 Pracovní aktivity

Pracovními aktivitami programu zacházení se dle ust. § 36 odst. 3 ŘVTOS rozumí zaměstnávání, práce potřebná k zajištění každodenního chodu věznice a pracovní terapie vedená zaměstnanci Vězeňské služby s potřebným odborným vzděláním.

Jedná se o velice důležitou a v podstatě nenahraditelnou složku programu zacházení, zároveň ale představuje jednu z nejproblémovějších oblastí dnešního vězeňství, neboť se musí vypořádávat s nedostatkem práce pro odsouzené (k vývoji zaměstnanosti viz kapitola 4.2.5). Dobře řízená a prováděná práce vytváří v odsouzených pozitivní pracovní návyky, které vedou ke zdokonalení jejich charakteru. Získání a upevnění těchto návyků zvyšuje šanci odsouzeného na reintegraci do svobodné společnosti po propuštění z vězení. Pracovní aktivita navíc snižuje agresivitu odsouzených a působí jako prevence mimořádných událostí ve výkonu trestu.

V neposlední řadě plní zaměstnání odsouzeného i ekonomickou funkci, neboť z pracovní odměny se hradí nejen náklady výkonu trestu, ale také např. výživné dětem, náhrada škody poškozenému aj. Vzhledem k tomu, že podle ustanovení § 35 odst. 2

písm. a) ZVTOS je od povinnosti hradit náklady výkonu trestu osvobozen odsouzený, který nebyl nezaviněně zařazen do práce a neměl jiný příjem, je vhodné, aby každý odsouzený měl možnost pracovat a mohl tak svým příjmem hradit náklady za svůj pobyt ve věznici.

4.2.1 Formy zaměstnávání odsouzených

Dle ustanovení § 29 odst. 1 ZVTOS je odsouzený, který byl zařazen do práce, povinen pracovat, pokud je k práci zdravotně způsobilý. Ustanovení odst. 2 téhož paragrafu stanoví, že věznice zajišťuje zařazování odsouzených do práce odpovídající jejich zdravotní způsobilosti s přihlédnutím k jejich odborným znalostem a dovednostem. Rovněž zajišťuje odměňování odsouzených za práci a vytváření podmínek pro získávání a zvyšování pracovní kvalifikace odsouzených. Omezení práce vykonávané odsouzenými stanoví § 31 ZVTOS, dle kterého je zakázáno školit a zařazovat odsouzené k výkonu prací s výbušninami. Pokud odsouzený při výkonu své práce přichází do styku s omamnými a psychotropními látkami a jedy, popř. s jinými látkami, které mohou vyvolat zvýšené nebezpečí újmy na zdraví nebo škody na majetku, je třeba nad nimi zajistit zvýšenou kontrolu. Další omezení práce pro odsouzené ženy a mladistvé je pak stanoveno zvláštními právními předpisy (např. zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů).

Zaměstnáním odsouzených v rámci programu zacházení se usiluje o začlenění propuštěného do společnosti cestou získání konkrétní odbornosti, kvalifikace a pracovních návyků. V neposlední řadě zaměstnávání vězňů také umožňuje vylepšit jejich ekonomickou situaci, a to nejen v době výkonu trestu (vězeň si sám hradí např. zdravotní a sociální pojištění, hradí škodu vzniklou trestným činem apod.), ale také v době po propuštění, kdy je odsouzený povinen hradit náklady výkonu trestu. Navíc si odsouzený odnáší určitou finanční částku, která mu pomůže v prvních dnech po propuštění z výkonu trestu.

Rozlišují se čtyři formy zaměstnávání odsouzených: vlastní provoz a výroba věznice, v rámci podnikatelské činnosti věznice, na základě smlouvy u jiných subjektů a vzdělávání denní formou studia²⁹.

Vlastní provoz a vlastní výroba

Odsouzení zařazení na pracoviště ve vnitřní režii vykonávají práce k zajištění provozu věznice. Jedná se především o údržbářské práce, jednoduché stavební práce, úklid areálu věznice, práce v úseku stravování apod. V rámci vlastní výroby pak odsouzení zajišťují požadavky jednotlivých věznic - jedná se např. o kovovýrobu, výrobu kancelářského nábytku, textilních výrobků pro odsouzené i pro příslušníky Vězeňské služby aj. Odměna těchto pracovníků je hrazena ze státního rozpočtu.

Tento typ zaměstnávání odsouzených má své ekonomické výhody i pro celé vězeňství, neboť věznice mohou využívat tuto pracovní sílu namísto služeb či výrobků od externích dodavatelů.

Podnikatelská činnost Vězeňské služby České republiky

Podnikatelská činnost Vězeňské služby České republiky je vykonávána prostřednictvím středisek hospodářské činnosti, které jsou rozmístěny jen v několika věznicích a vazebních věznicích. Střediska nejsou žádným způsobem dotována z rozpočtových příspěvků věznice, jedná se tedy o zcela dobrovolnou podnikatelskou činnost na základě živnostenských oprávnění udělených Vězeňské službě ČR. Tato činnost přináší kromě možnosti zaměstnat vězně i zisk využívaný k rozvoji provozovny či věznice, ve které se provozovna nachází.

Náplň práce ve střediscích spočívá v kompletaci výrobků, drobných ručních pracích, sezonních a úklidových pracích, kovovýrobě, výrobě nábytku atp. Výrobky zde vyrobené se uplatňují převážně ve státní správě (např. zakázka pro justiční areál Na Míčáncích v Praze).

Některé věznice provozují kromě výroby také služby (např. prádelnictví ve věznicích v Příbrami či Rýnovicích).

---

²⁹ HÜTTNEROVÁ, Radoslava. Zaměstnávání vězňených osob v České republice. *České Vězeňství*. 2007, č. 3, s. 10-11.

Zaměstnání u jiných podnikatelských subjektů

Zařazení odsouzeného k výkonu práce k jinému podnikatelskému subjektu se uskutečňuje na základě smlouvy mezi podnikajícím subjektem a věznicí (nevzniká tedy pracovní poměr podle zákoníku práce). Tato smlouva stanoví podrobnější podmínky, za nichž budou odsouzení pracovat, případně postup při zaškolení odsouzených a způsob zvyšování jejich kvalifikace. Při vytváření podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci je podnikatel povinen postupovat stejně jako u svých civilních zaměstnanců. Subjekt zaměstnávající odsouzené je dále povinen dodržovat nad odsouzenými odborný dohled a také dbát toho, aby odsouzení nepřišli do nepovoleného styku se třetími osobami.

Zaměstnání odsouzeného u těchto subjektů je však podmíněno předchozím písemným souhlasem odsouzeného, který může vzít svůj souhlas se zařazením k práci u podnikatelského subjektu kdykoliv zpět. Toto odvolání souhlasu se ale nepovažuje za odmítnutí práce.

Písemného souhlasu se zaměstnáním u jiného subjektu než je VS ČR však není třeba, pokud je odsouzený zaměstnáván Českou republikou, krajem, obcí, dobrovolným svazkem obcí nebo subjektem, který jimi byl zřízen či založen a v němž mají většinovou majetkovou účast, většinový podíl na hlasovacích právech anebo vykonávají rozhodující vliv na jeho řízení či provozování (§ 30 odst. 4 ZVTOS). K tomuto taxativnímu rozšíření subjektů, kde není souhlasu odsouzeného potřeba, došlo novelizací ZVTOS zákonem číslo 346/2007 Sb. Do 4. ledna 2008 bylo možné odsouzené bez jejich souhlasu zaměstnávat pouze u subjektů, které zřizoval nebo vlastnil stát. Subjekty zde vypočtené tak mají nyní možnost zaměstnávat odsouzené bez jejich souhlasu ve prospěch obce při pracích, pro které je obtížné sehnat zájemce, nebo např. v krizových situacích (povodně, sněhové kalamity apod.).

U podnikatelských subjektů se jedná převážně o manuální práci menší náročnosti, kam patří např. kompletace výrobků, balení propagačních materiálů a výroba jednoduchých výrobků. Záleží však na kvalifikaci odsouzeného a potřebách zaměstnavatele. Počet míst podnikatelem poskytnutých pro zaměstnání odsouzených se pohybuje maximálně v řádech několika desítek zaměstnaných.

Jistým problémem této formy zaměstnávání je fakt, že podnikatelské subjekty preferují zaměstnávání vězňů v provozovnách umístěných mimo areály věznice a

současně zároveň klesá počet odsouzených, kterým by bylo umožněno zařazení na pracoviště mimo vězeňský areál a volný pohyb k docházení do místa pracoviště. Jistým východiskem z této situace by bylo vybudování vhodných a trvale střežených zařízení přímo v areálech podnikatelů či zřizování prostor pro podnikatelskou činnost soukromých subjektů přímo v areálu věznice. Ne ve všech zařízeních je však možno vybudování takovýchto pracovišť, neboť věznice disponují omezeným prostorem a jejich rozšíření je prakticky nemožné (např. Vazební věznice Praha Pankrác, která je ze všech stran obklopena městskou zástavbou).

Dalším důvodem, který snižuje zájem zaměstnavatelů o práci odsouzených osob je fakt, že odsouzený může kdykoliv odvolat svůj souhlas se zaměstnáváním u jiného subjektu než je věznice (ust. § 30 odst. 5 ZVTOS). Podnikatelé tak přicházejí o pracovní sílu a tím i o zisk. Navíc následně musejí zaškolovat nové odsouzené.

Vzdělávání denní formou studia

Ustanovení § 34 odst. 2 ZVTOS stanoví, že odsouzení zařazení do denní formy studia jsou pro účely tohoto zákona posuzováni jako odsouzení zařazení do práce. O vzdělávání odsouzených pojednávám níže (viz kapitola 4.3).

4.2.2 Zařazování odsouzených do práce

Zařazování odsouzených do práce upravuje § 41 a násl. ŘVTOS. O zařazení odsouzeného do práce rozhodne ředitel věznice zpravidla na základě doporučení odborných zaměstnanců. Povinnost pracovat se nevztahuje na odsouzeného staršího 65 let, odsouzeného plně invalidního, odsouzeného, jehož zdravotní stav neumožňuje trvalé pracovní zařazení, dočasně práce neschopného, anebo pokud z povahy překážky vyplývá, že je jeho pracovní povinnost vyloučena. Pokud odsouzený zařazený do práce odmítne práci vykonávat, jedná se o závažné porušení povinnosti odsouzeného, za které mu má být uložen kázeňský trest.

Odsouzení se zpravidla rozdělují do skupin, v souladu s účelem výkonu trestu, jejichž vedoucí určuje ředitel věznice nebo jím pověřený zaměstnanec oddělení výkonu trestu. Ředitel věznice také rozvrhuje na základě obecných pracovněprávních předpisů pracovní dobu odsouzených a nařizuje práci přesčas.

Před zařazením do práce musí být odsouzený prokazatelně seznámen se svými právy a povinnostmi, zejména pak s předpisy k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Odsouzený musí být zároveň zaškolen k výkonu prací, které mu byly určeny a to stejně jako ostatní zaměstnanci zaměstnavatele. Navíc pokud to umožňují schopnosti odsouzeného, mělo by být zaškolování k přiděleným pracím zaměřené na zvyšování jeho kvalifikace.

Nařízení generálního ředitele VS ČR č. 40/2006

Výběr a zařazení odsouzeného do práce probíhá dle nařízení generálního ředitele VS ČR číslo 40/2006, o výběru a zařazování odsouzených a obviněných na střežená pracoviště a odsouzených na nestřežená pracoviště, o povolování volného pohybu při plnění pracovních úkolů odsouzeným a o součinnosti mezi některými odděleními věznic a vazebních věznic Vězeňské služby České republiky při plnění pracovních úkolů odsouzenými a obviněnými (dále jen „nařízení GŘ“).

Dle tohoto nařízení GŘ se práce vykonává na střežených nebo nestřežených pracovištích, popřípadě může být odsouzeným umožněn volný pohyb mimo věznici z důvodů plnění pracovních úkolů.

Střeženým pracovištěm se rozumí místo výkonu práce odsouzeného, na kterém jsou k zabránění jeho útěku nebo zajištění bezpečnosti používány stavebně technické a speciální stavebně technické prostředky (např. oplocení, strážné věže, zakázaná bezpečnostní pásma atp.) a ozbrojená stráž. Způsob dohledu na těchto pracovištích pak stanoví ŘVTOS dle typu věznice. Ve věznici s dohledem probíhá kontrola pracovní činnosti vychovatelem minimálně jednou za týden, ve věznici s dozorem pak jednou za hodinu, ve věznici s ostrahou jedenkrát za 45 minut a ve věznici se zvýšenou ostrahou jednou za 30 minut. U nejtěžšího typu věznice je navíc, kromě dohledu nad pracovní činností odsouzených, vykonáván také nepřetržitý dohled zaměstnance VS ČR.

Druhým typem pracoviště je tzv. nestřežené pracoviště. Rozumí se jím místo výkonu práce odsouzených, kde není k zabránění úniku užito žádných stavebně technických prostředků ani ozbrojená stráž. Dohled nad těmito odsouzenými probíhá ve stejných intervalech jako dozor na střežených pracovištích. Počet odsouzených zařazených do nestřežených skupin nesmí překročit 25 osob na jednoho zaměstnance VS ČR zabezpečujícího dohled nad jejich pracovní činností.

Dle ust. § 45 odst. 2 ŘVTOS může ředitel věznice odsouzeným zařazeným do věznice s dohledem a dozorem povolit volný pohyb mimo věznici při plnění pracovních úkolů. Odsouzený může v daném případě opustit objekt věznice, přesunout se bez doprovodu odpovědného zaměstnance k určenému místu výkonu práce po předem stanovené trase a zpět a pohybovat se po vymezeném prostoru pracoviště. Při udělování povolení se přihlíží zejména k chování a projevům odsouzeného, komplexní zprávě o odsouzeném, rodinnému a sociálnímu zázemí, charakteru spáchaného činu a k možným rizikovým faktorům (§ 8 odst. 2 nařízení GŘ). Návrh na povolení volného pohybu předkládá zpravidla vychovatel. K tomu, zda by se mohl odsouzený volně pohybovat mimo věznici či nikoliv, se následně vyjadřuje odborná komise (viz níže). Povolení vydává ředitel věznice podle návrhu odborné komise a po zvážení, zda toho odsouzený nezneužije. Odsouzenému se následně vyhotoví propustka, která kromě fotografie obsahuje i údaje o trase a místě zaměstnání.

Výběrem a zařazováním odsouzených na pracoviště se zabývá odborná komise. Je složena z předsedy, kterým je zástupce ředitele věznice, služební zástupce ředitele nebo ředitel sám (pokud to uzná za vhodné) a dalších členů, kterými jsou vedoucí oddělení výkonu trestu, vedoucí oddělení vězeňské stráže, vedoucí oddělení prevence a stížností, vedoucí správního oddělení, vedoucí oddělení nebo referátu zaměstnávání, speciální pedagog, psycholog, sociální pracovník a vychovatel. Členy mohou být i další osoby, pokud tak určí ředitel věznice. Komise při svém rozhodování zohlední profesní způsobilost, zdravotní klasifikaci, pracovní podmínky na pracovišti, sociální potřebnost odsouzeného, typ věznice a nebezpečnost odsouzeného. Tyto jednotlivé informace pak pro práci odborné komise zajišťují jednotlivá oddělení věznice.

Rozhodnutí o zařazení odsouzeného do práce se vydávají jako individuální písemná rozhodnutí ředitele věznice. Je v něm uveden konkrétní druh práce, vykonávaná pracovní činnost a počátek pracovního zařazení odsouzeného. Nedílným podkladem pro rozhodnutí ředitele věznice je lékařský posudek o zdravotní způsobilosti k výkonu navrhované práce. Uvedené rozhodnutí se pak společně s Potvrzením o výši odměny odsouzeného zakládají do příslušné části osobního spisu odsouzeného.

4.2.3 Pracovní odměna odsouzených

Zákon o výkonu trestu odnětí svobody v ustanovení § 33 určuje pracovní odměnu odsouzeným podle vykonané práce. Její výše a podmínky pro její poskytování pak stanoví vláda nařízením č. 365/1999 Sb., o výši a podmínkách odměňování odsouzených zařazených do zaměstnání ve výkonu trestu odnětí svobody ve znění pozdějších předpisů. Podle tohoto nařízení stanoví výši odměny ředitel věznice v závislosti na množství a kvalitě odvedené práce. Pracovní odměna je pak souhrnem čtyř složek: základní složka odměny, odměny za práci přesčas, příplatků a ohodnocení pracovního výkonu dle tohoto nařízení.

První, tedy základní, složka odměny je odstupňována podle kvalifikace do tří skupin. První skupinu tvoří práce, k jejímuž výkonu není potřebná odborná kvalifikace. Výše základní odměny této skupiny je 4500 Kč měsíčně. K výkonu druhé skupiny prací je pak potřeba vyučení v oboru nebo jiná odborná kvalifikace a základní odměna činí 6750 Kč měsíčně. Třetí skupina je pak určena pro samostatný výkon zvláště náročných a specializovaných prací vyžadujících zpravidla vyšší než úplné střední nebo střední odborné vzdělání. Základní složka odměny ve třetí skupině je nařízením stanovena částkou 9000 Kč měsíčně.

Odměna za práci přesčas přísluší odsouzenému ve výši 25% z částky základní složky připadající na jednu hodinu. Pokud jde o práci přesčas ve dnech nepřetržitého odpočinku odsouzeného v týdnu, jedná se o 50 % z této částky. Příplatek za práci ve svátek je stanoven na 100% hodinové mzdy a příplatek za práci v nočních hodinách je pak 10% ze stejného základu.

Z pracovní odměny odsouzeného se, dle ust. § 33 odst. 2 ZVTOS, provádějí srážky. Jejich rozsah a pořadí stanoví Ministerstvo spravedlnosti vyhláškou č. 10/2000 Sb., o srážkách z odměny osob, které jsou ve výkonu trestu odnětí svobody zaměstnány, o výkonu rozhodnutí srážkami z odměny těchto osob a chovanců zvláštních výchovných zařízení a o úhradě dalších nákladů, ve znění pozdějších předpisů. Dle této vyhlášky věznice v první řadě srazí a odvede pojistné na sociální zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti, dále pojistné na veřejné zdravotní pojištění a také zálohu na daň z příjmu fyzických osob. Takto odsouzenému zůstane čistá odměna, ze které se provádějí případné další srážky:

- k úhradě výživného pro děti, kterým je odsouzený povinen poskytovat výživu, včetně příspěvku na úhradu nákladů při péči o dítě v ústavní nebo ochranné výchově
- k úhradě nákladů výkonu trestu a nákladů výkonu vazby, která mu předcházela
- na základě nařízeného výkonu rozhodnutí soudu nebo orgánu státní správy
- k úhradě jiných pohledávek vůči odsouzenému podle této vyhlášky.

Součet takto sražených částek však nesmí být vyšší než 78% z čisté mzdy odsouzeného. Zbylá částka odměny je pak rozdělena na kapesné (20% z čisté mzdy) a úložné (2% z čisté mzdy). Pokud nejsou ze mzdy odsouzeného prováděny žádné srážky, peníze se připočtou k výši úložného. Kapesné může pak odsouzený čerpat dle svého uvážení (např. k nákupu ve vězeňské kantýně). Vyplácené kapesné je zcela jistě efektivním motivačním prvkem v chování odsouzeného, neboť jeho výše je předmětem kázeňských odměn a trestů (viz kapitola 5). Úložné je odsouzenému uloženo na jeho účet vedený u věznice, se kterým může odsouzený nakládat způsobem předpokládaným ve výše uvedené vyhlášce (např. může poskytovat příspěvky své rodině). Zbylé úložné je vyplaceno v hotovosti při propuštění na svobodu.

Odsouzenému, který nebyl zařazen do práce, poskytne věznice tzv. sociální kapesné (§ 16 odst. 7 ZVTOS). Výše sociálního kapesného je stanovena na 100 Kč za kalendářní měsíc a náleží odsouzenému pouze v případě, že neodmítl práci bez závažného důvodu a neměl v období kalendářního měsíce jiný příjem nebo jinou hotovost ve výši alespoň 100 Kč. Toto kapesné pak může čerpat stejným způsobem jako kapesné, které by si vydělal v zaměstnání.

4.2.4 Povinnost hradit náklady výkonu trestu

S odměnou za provedenou práci odsouzeným úzce souvisí jeho povinnost hradit náklady výkonu trestu. Tuto povinnost stanovuje § 35 odst. 1 ZVTOS. Náklady na jednoho vězně činí v dnešní době kolem 850 Kč na osobu a den³⁰, tzn. 25 500 Kč za měsíc, vězni jsou však povinni platit pouze 1.500 Kč za měsíc (§ 3 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 10/2000 Sb.). Primárním zdrojem této částky by měly být

³⁰ *Vězeňská služba České republiky* [online]. 29.1.2010 [cit. 2010-04-12]. Statistická ročenka Vězeňské služby 2009. Dostupné z WWW: <<http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/statistiky-a-udaje-103/statisticke-rocenky-1218/>>..

srážky z pracovní odměny odsouzeného (ve výši 32% z čisté mzdy, maximálně však 1.500 Kč). Pokud však není možné srážet peníze z odměny, může věznice k úhradě nákladů použít peněžní prostředky, které má odsouzený uloženy ve věznici, popř. z důchodu nebo výsluhového příspěvku.

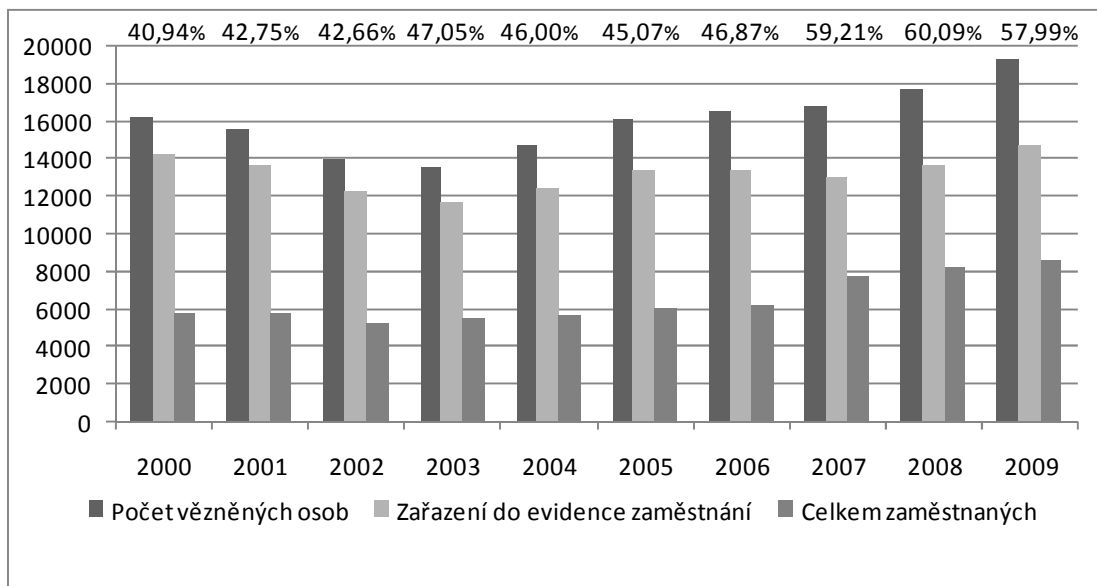
Od povinnosti hradit náklady výkonu trestu je dle ust. § 35 odst. 2 ZVTOS osvobozen odsouzený, který nebyl nezaviněně zařazen do práce a neměl v období kalendářního měsíce jiný příjem či jinou hotovost, nebo nedovršil 18. rok věku. Dále je od placení osvobozen po dobu poskytování ústavní (nemocniční) péče s výjimkou případů, kdy si přivodil zranění úmyslně sám. Dalšími důvody osvobození od placení jsou činnosti, které vykonává odsouzený v rámci resocializace. Jedná se o dobu zařazení do vzdělávacího nebo terapeutického programu s dobou výuky nebo terapie nejméně 21 hodin týdně či dobu přerušení výkonu trestu. Náklady výkonu trestu také neplatí odsouzený po dobu účasti na soudním jednání v postavení svědka nebo poškozeného a po dobu předání do ciziny. Je zcela logické, že odsouzený neplatí náklady výkonu trestu také ve chvíli, kdy je na útěku.

Od povinnosti hradit tyto náklady může být odsouzený osvobozen také na základě písemné a potřebnými doklady podložené žádosti zaslané řediteli věznice. Ředitel věznice pak posoudí, zda je odsouzený skutečně v tíživé sociální situaci, a na základě toho může úplně nebo zčásti prominout hrazení nákladů za výkon trestu.

4.2.5 Problémy zaměstnanosti odsouzených

Zatímco v dobách direktivně řízené ekonomiky před rokem 1989 činila zaměstnanost vězňů kolem 90% odsouzených způsobilých k práci, během 90. let minulého století došlo k propadu zaměstnanosti na hodnoty kolem 40%. Již od konce 90. let však dochází ke zvyšování počtu zaměstnaných odsouzených a poslední tři roky se zaměstnanost pohybuje kolem 60%. V roce 2009 bylo zaměstnáno 57,99% odsouzených, což je v konkrétních číslech 8 523 z celkového počtu 14 701 odsouzených způsobilých k vykonávání práce. V poměrném vyjádření se v roce 2009 jedná o pokles zaměstnanosti oproti dvěma letům předcházejícím, ovšem v reálných číslech vzrostl

oproti roku 2008 počet zaměstnaných odsouzených o necelých 300 osob, oproti roku 2007 pak o 800³¹.

Graf 1: Vývoj zaměstnanosti odsouzených v letech 2000 - 2009 (čísla uvedená v procentech vyjadřují poměr pracujících odsouzených k celkovému počtu odsouzených zařazených do evidence zaměstnání); zdroj: Statistické ročenky Vězeňské služby České republiky z let 2000-2009.

Údaje o zaměstnanosti odsouzených se však liší věznicí od věznice. Zatímco v některých zařízeních zaměstnanost překračuje hranici 90% zaměstnaných práceschopných odsouzených (např. Věznice České Budějovice, Olomouc, Teplice), v některých zařízeních nedosahuje ani 45% (Věznice Vinařice, Ostrov, Horní Slavkov).³² Tento rozdíl může být zapříčiněn, kromě důvodů uvedených níže, také celkovým počtem odsouzených v daných věznicích. Zcela jistě je problematičtější zajistit zaměstnání pro několik stovek odsouzených než pro několik desítek.

Svou roli v těchto statistikách hraje zároveň i typ věznice, do které jsou odsouzení zařazeni, protože čím těžší režim je odsouzenému nařízen, tím je obtížnější a hlavně dražší ho zaměstnat. Stále totiž klesá počet osob, které by mohly být volně propouštěny mimo areál věznice za práci, a samotné věznice již nemají prostorové kapacity na výstavbu dílen či jiného provozu, kde by mohli odsouzení pracovat.

³¹ Vězeňská služba České republiky [online]. 29.1.2010 [cit. 2010-04-12]. Statistická ročenka Vězeňské služby 2009 a Statistická ročenka Vězeňské služby 2008. Dostupné z WWW: <<http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/statistiky-a-udaje-103/statisticke-rocenky-1218/>>.

³² Tamtéž str. 46

Nejlepším řešením z výchovného i ekonomického hlediska by samozřejmě bylo zaměstnat každého práceschopného odsouzeného. Bohužel v dnešní době není možné takovéto zaměstnanosti dosáhnout. Důvodů, proč tomu tak je, je nespočet. Mezi hlavní důvody nízké zaměstnanosti odsouzených patří malý zájem podnikatelských subjektů o jejich práci, nízká kvalifikace odsouzených a jejich fluktuace, míra nezaměstnanosti v jednotlivých regionech a v neposlední řadě také probíhající ekonomický útlum a s ním spojené propouštění civilních zaměstnanců.

Vyšší zaměstnanosti by bylo možné dosáhnout dvěma způsoby - podnikatelskou činností věznic a užší spoluprací se soukromým sektorem.

Prvním zmíněným předpokladem pro zvýšení zaměstnanosti odsouzených je rozvíjet aktivitu jednotlivých věznic v rámci podnikatelské činnosti Vězeňské služby ČR, což může být navíc výhodné i pro ekonomickou situaci samotné věznice, neboť si tak může vydělat finanční prostředky pro svůj rozvoj a další investice. Podnikání samotných věznic se však potýká s problémy, kterými jsou specifické podmínky vězeňství a malé výrobní kapacity. Do budoucna by proto bylo vhodné určitým způsobem ulehčit odsouzeným postavení na trhu s výrobky a službami a preferovat je např. v zakázkách pro státní sektor³³. V dnešní době tomu však takto není a stát ve většině případů namísto levné pracovní síly odsouzených zadává zakázky soukromým subjektům.

Druhou možností je posílení účasti podnikatelských subjektů na zaměstnávání odsouzených. Vězeňskou službou proto byly sestaveny následující základní okruhy nutných podmínek dalšího rozvoje zaměstnanosti odsouzených ve výkonu trestu.

- Vytvoření zajímavějších ekonomických předpokladů pro podnikatele, než je tomu u běžných pracovišť, jako kompenzaci specifických podmínek zaměstnávání odsouzených. K těmto podmínkám patří různé daňové úlevy (např. daň z příjmů, daň z nemovitostí u podniků zaměstnávající odsouzené), snižování konstantních nákladů (např. doprava a střežení odsouzených) apod.
- Přímá státní podpora aktivit podnikatelských subjektů při vytváření nových pracovních míst v souvislosti se zaměstnáváním odsouzených (např. podpora drobného a středního podnikání, poskytování úvěru zaměstnavatelům).

---

³³ HÁLA, Jaroslav. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2005. str. 128.

- Zvýšení flexibility Vězeňské služby ČR jako reakce na aktuální požadavky spolupracujících podnikatelských subjektů. Zejména zabezpečením přesčasové práce odsouzených, umožněním mimořádných směn, zajištěním zvyšování mezd příslušníků a pracovníků Vězeňské služby ČR v souvislosti se zabezpečováním těchto přesčasových prací a mimořádných směn, a nakonec také snižováním omezení pro podnikatelský subjekt při příjezdu či vstupu na pracoviště ve věznici.
- Motivování odsouzených zejména tím, že dojde k jejich diferenciaci na dobře a hůře pracující a posílení jejich finanční zainteresovanosti změnou stanovení výše kapesného při rozúčtování z odměny odsouzeného. Dalším podstatným motivačním faktorem by pak mohlo být zajištění odděleného ubytování zaměstnaných a nezaměstnaných vězňů a případně také vyšší standard pro ty, kteří pracují.³⁴

Jednu z dalších možností zvýšení zaměstnanosti odsouzených představuje rozvoj komunikačních technologií, prostřednictvím kterých by odsouzení mohli být monitorováni např. pomocí GPS systému (experimentální projekt v současné době běží ve Věznici České Budějovice³⁵). Tento způsob by pak umožnil zaměstnávat odsouzené i na pracovištích mimo areál věznice, neboť by byl monitorován přesný pohyb odsouzeného na cestě do a ze zaměstnání či v zaměstnání.

Dalším řešením tohoto palčivého problému by dle mého názoru mohla být výstavba jakýchsi pracovních areálů mimo prostory věznice někde na okrajích větších měst. Do těchto areálů by byli vězni odváženi vězeňskou službou a umístováni na jednotlivá pracoviště (bez ohledu na to, zda by šlo o zaměstnání odsouzených v rámci podnikatelské činnosti VS ČR nebo podnikání soukromého subjektu). Jedná se sice o velice nákladné řešení, zcela jistě by se však v této oblasti uplatnila možnost spolupráce se soukromým sektorem, který by pomohl vybudovat tento areál. Soukromý investor by v něm následně buďto sám zaměstnával odsouzené, nebo by prostory a haly pronajímal dalším subjektům nebo Vězeňské službě k podnikání. Stát by pak platil investorovi určitý poplatek za využívání areálu k zaměstnávání odsouzených. Na jednom místě by

³⁴ JEŘÁBEK, Milan. Podmínky dalšího rozvoje zaměstnávání vězňů . *České Vězeňství*. 2001, 1-2, s. 24.

³⁵ Rob. Vyšší zaměstnanosti brání nedostatek práce i vězňů . *České Vězeňství*. 2009, 2, s. 18-19.

se tím mohlo soustředit více provozů či zaměstnavatelů a náklady na ostrahu odsouzených by nebyly tak velké jako v případě několika roztroušených pracovišť.

4.2.6 Exkurz do zaměstnávání odsouzených v tzv. soukromých věznicích

Zvláštní situace při zaměstnávání odsouzených může nastat za předpokladu naplnění litery ustanovení § 13 ZVTOS. Toto ustanovení předpokládá, že trest odnětí svobody je možné vykonávat nejen ve věznicích spravovaných VS ČR. Ministr spravedlnosti může zřídit věznici také v objektu spravovaném jiným subjektem, než je VS ČR (dále jen „soukromá věznice“)³⁶.

Jak jsem již uvedl výše, odsouzený může být zaměstnán hned několika způsoby, přičemž k zaměstnání u soukromého subjektu je potřeba předchozího písemného souhlasu odsouzeného (§ 30 odst. 4 ZVTOS). Osobně se domnívám, že v soukromé věznici, kde bude i zaměstnání odsouzeného v rámci vlastního provozu a vlastní režie věznice vykonáváno pro soukromý subjekt, bude potřeba souhlasu odsouzeného k jakémukoliv zaměstnávání. A to z toho důvodu, že Vězeňská služba ČR bude odsouzené pouze střežit, zatímco správu bude vykonávat subjekt soukromý. Tato situace by mohla přinést jistý paradox, kdy soukromá věznice bude mít volné kapacity pro zaměstnání všech zde umístěných odsouzených, ale nebude zde jediný odsouzený, který by udělil souhlas k zaměstnání u soukromého subjektu.

K eliminaci tohoto jevu by mohlo přispět vytvoření určitých pravidel pro umístování odsouzených do této věznice. Podle nich by příslušní pracovníci Generálního ředitelství VS ČR, kteří rozhodující o umístění odsouzeného do konkrétní věznice, do věznice tohoto typu umísťovali přednostně odsouzené, kteří ve vazbě či v přijímacím oddělení souhlasili se zaměstnáváním u soukromého subjektu. Pokud by

---

³⁶ Podmínkou vzniku věznice v tomto objektu je souhlas vlastníka objektu a uzavření smlouvy o zřízení věcného břemene k objektu. Objekt věznice je následně spravován a provozován vlastníkem nemovitosti na základě smlouvy uzavřené s VS ČR. VS ČR zde odpovídá jen za střežení, zacházení s odsouzenými a za dodržování zákonných podmínek výkonu trestu.

V současné době tyto tzv. soukromé věznice, vznikající za součinnosti veřejného a soukromého sektoru, fungují zatím pouze v cizině (např. USA, Austrálie, Velká Británie). V České republice se o zřízení soukromé věznice začalo uvažovat v roce 2005, kdy Ministerstvo spravedlnosti ČR zveřejnilo úmysl postavit soukromou věznici s ostrahou v Rapoticích u Brna. Soukromý investor měl věznici vybudovat, starat se o její provoz, údržbu a správu a stát měl po určitou dobu investorovi platit platby za poskytované služby. Věznice měla být dokončena v roce 2009, ale z důvodu nedostatku finančních prostředků na straně státu k její výstavbě nedošlo a projekt se zatím odložil.

odsouzený během výkonu trestu tento souhlas odvolal, bylo by možné využít podobného institutu, jakým je dnes přemístění odsouzeného do jiné věznice. K tomu dochází na základě vzájemné dohody ředitelů věznic za účelem prohloubení výchovného vlivu výkonu trestu, jak to umožňuje ust. § 10 odst. 1 písm. b) ŘVTOS. Odsouzený, který souhlas odvolal, by tak byl po vzájemné dohodě ředitelů věznic umístěn do jiné věznice a místo něj by z ní mohl přijít jiný vězeň, který by souhlas se zaměstnáváním u soukromého subjektu udělil.

4.3   Vzdělávání odsouzených

Vzdělávací aktivity jsou, stejně jako zaměstnávání, v programu zacházení podstatnou složkou. Odsouzený si studiem ve výkonu trestu může zvyšovat svoji kvalifikaci a návrat do svobodné společnosti by pro něj měl být jednodušší. Odsouzeným, kteří k tomu mají předpoklady, má být proto umožněno získat vzdělání na základní nebo střední škole, anebo se zúčastnit dalších forem vzdělávání (§ 34 ZVTOS).

Vzdělávacími aktivitami programu zacházení se podle ust. § 36 odst. 4 ŘVTOS rozumí vzdělávání organizované či realizované Středním odborným učilištěm, učilištěm a odborným učilištěm Vězeňské služby České republiky, dále vzdělávání vedené či kontrolované zaměstnanci oddělení výkonu trestu, anebo vzdělávání v korespondenčních kurzech a v síti základních, středních, vyšších odborných nebo vysokých škol České republiky.

4.3.1   Vzdělávání ve Středním odborném učilišti, učilišti a odborném učilišti Vězeňské služby České republiky

Vzdělávání osob ve výkonu trestu odnětí svobody zajišťují zpravidla odloučená pracoviště Středního odborného učiliště, učiliště a odborného učiliště Vězeňské služby České republiky (dále také „SOU“). Střední odborné učiliště bylo zařazeno do sítě škol v roce 1983. Jeho zřizovatelem bylo Ministerstvo spravedlnosti ČR. Na základě novely školského zákona bylo počátkem roku 2007 přijato nařízení ministra spravedlnosti č. 1/2007, kterým se zřizuje Střední odborné učiliště jako organizační jednotka Vězeňské služby. Následně bylo SOU rozhodnutím Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy

ČR zařazeno do rejstříku škol a školských zařízení a získalo statut řádné střední školy. Jediná škola tak zajišťuje tři typy vzdělávacích zařízení. Jedná se o střední odborné učiliště (pro úspěšné absolventy základních škol), učiliště (učební obory pro odsouzené, kteří základní školu ukončili v nižším než devátém ročníku) a odborné učiliště (pro absolventy praktických základních škol)³⁷.

Edukační činnost je v SOU zajišťována pracovníky s trvalým pracovním poměrem. Kromě těchto pracovníků se při vzdělávání odsouzených využívá i externích vyučujících, a to zejména tam, kde je nutno pokrýt jen určitou část výuky a bylo by neekonomické přijímat učitele k trvalému pracovnímu poměru.

Z úsporných a organizačních důvodů se jedná o jediné učiliště, které zřizuje v různých věznicích svá odloučená pracoviště - tzv. školská vzdělávací střediska. V současné době je odloučené pracoviště SOU zřízeno v sedmi věznicích - Opava, Pardubice, Plzeň, Rýnovice, Světlá nad Sázavou, Valdice a Všehrady. V roce 2009 SOU vzdělávalo z řad dospělých odsouzených celkem 295 osob, přičemž 83 studentů dokončilo střední odborné vzdělání a získalo tak výuční list. Vzdělání zde probíhá v oborech obráběč kovů, zámečnický, elektrotechnická a strojírenská výroba, výroba konfekce, sadovnické práce, stavební práce a provoz společného stravování.

Vzdělávání představuje komplexní a systematický program, který na odsouzené intenzivně působí v rozsahu až 25 hodin týdně po dobu deseti měsíců v roce (podle délky učebního oboru 2-3 roky).

Stejně jako jakákoliv jiná střední škola, tak i SOU má oprávnění vydávat úspěšným absolventům celostátně platná vysvědčení a výuční listy. Podstatnou podmínkou pro vzdělávání odsouzených a jejich další život na svobodě je ust. § 46 odst. 3 ŘVTOŠ, které stanoví, že z dokladů o vzdělání odsouzeného nesmí být patrné, že byly získány ve výkonu trestu. Toto ustanovení také zabezpečuje možnost pokračovat odsouzenému v nedokončeném studiu na příslušné škole i po propuštění z výkonu trestu.

Ředitel věznice může pro usnadnění studia odsouzeným povolit volný pohyb mimo věznici k docházení do školy. Toto privilegium ředitele se však týká jen

---

³⁷ HÁLA, Jaroslav. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2005, s. 137

odsouzených zařazených do věznic s dohledem či dozorem nebo pro mladistvé odsouzené.

Odsouzený, který je zařazen do vzdělávacího programu, jehož doba výuky je minimálně 21 hodin týdně, je osvobozen od hrazení nákladů výkonu trestu. Toto osvobození bylo zavedeno novelou ZVTOS v polovině roku 2004 (zákonem č. 52/2004 Sb.), aby, na základě Doporučení výboru ministrů Rady Evropy R98 o vzdělávání ve vězení, nedocházelo ke zvýhodňování zaměstnaných vězňů před vězni studujícími.

4.3.2 Ostatní vzdělávání

Mimo středoškolského vzdělávání prostřednictvím odloučených pracovišť SOU probíhá edukace odsouzených v mnoha akreditovaných rekvalifikačních kurzech (např. malířské práce, obsluha vysokozdvizného vozíku), odborných kurzech podobných oborům vyučovaným v rámci SOU, jazykových kurzech, ve výuce právního minima a občanské výchovy.

Za poslední rok (2009) si tímto způsobem zvýšilo kvalifikaci na 609 osob, které ze svých studií obdržely certifikát o absolvování, z něhož rovněž nesmí být patrné, že byl získán ve výkonu trestu odnětí svobody. Jejich výuka je organizována pracovišti SOU, ale i věznicemi, kde nejsou pobočky SOU zřízeny. Tyto kurzy opět vedou pracovníci SOU či externí učitelé.

Vzdělávání mimo areály věznic je zpravidla řešeno individuálně vzhledem k potřebám odsouzených. Pokud má odsouzený vyšší intelektuální schopnosti, lze jeho situaci řešit ve spolupráci s civilními školami. Výuka pak probíhá formou dálkového studia a vyučující zpravidla docházejí za odsouzenými do prostor věznice. Příkladem takovéto výuky může být Věznice Valdice, kde někteří vězni mají možnost získat maturitu na Biskupském gymnáziu Bohuslava Balbína v Hradci Králové.³⁸

Velice významným počinem z hlediska vzdělávání odsouzených je možnost studovat dálkově vysokou školu, neboť mezi odsouzenými se objevují i lidé s dokončeným středním vzděláním s maturitou. V rámci projektu Evropské unie pod názvem Socrates Grundtvig 2 Eplla (z anglických slov Engaging of Prisoners in Life-Long Learning Activities), do kterého je kromě České republiky zapojeno ještě pět

---

³⁸ KUTÍK, Vítězslav. Maturity ve Věznici Valdice. *České Vězeňství*. 2008, 4, s. 19-20.

dalších zemí, je odsouzeným umožněno získat bakalářský či později magisterský titul. Garantem tohoto projektu je v České republice Ekonomicko-správní fakulta Masarykovy univerzity v Brně. Předmětem tohoto projektu je výměna zkušeností se vzděláváním odsouzených.

První odsouzení začali využívat možnost studovat vysokou školu již v roce 2004. Podmínkami pro přijetí do této formy studia jsou: dokončené středoškolské vzdělání, hrazení školného z vlastních zdrojů (kolem osmnácti tisíc korun za semestr), zařazení do věznice s dozorem či s ostrahou a umístění do Vazební věznice Brno popř. Věznice Světlá nad Sázavou (odsouzené ženy). Podmínka pro přijetí ke studiu v podobě přijímacího řízení byla od začátku akademického roku 2008/2009 zrušena. Ekonomicko-správní fakulta Masarykovy univerzity v Brně nabízí odsouzeným dva obory: obor Regionální rozvoj a cestovní ruch a obor Management. Studium probíhá v rámci kurzu celoživotního vzdělávání na bázi kreditového systému, což účastníkům studia umožňuje získávání kreditů použitelných v diplomovém studiu v rámci akreditovaných bakalářských studijních programů, do nichž mohou po úspěšném absolvování kurzu a přijímacího řízení nastoupit. Vazební věznice Brno, v rámci uzavřené Dohody o spolupráci s Ekonomicko-správní fakultou Masarykovy univerzity Brno, zajišťuje koordinaci výuky a vstup lektorů. K účelu výuky pak vybudovala studovny s počítači a intranetem pro studující odsouzené. Fakulta zapůjčila studujícím vězňům počítače, vybavené mimo jiné jazykovými programy, odbornou literaturu a LCD monitory pro výukové programy.^{39, 40}

Druhá spolupráce mezi vězeňským prostředím a vysokou školou byla navázána mezi Katolickou teologickou fakultou Univerzity Karlovy v Praze a Vazební věznicí Praha - Ruzyně. Odsouzení mají možnost studia předmětu Úvod do teologických nauk, a to stejně jako v Brně v rámci programu celoživotního vzdělávání. Cyklus je kompatibilní s řádným bakalářským studiem Teologické nauky, které probíhá v kombinované formě. Každý, kdo splňuje podmínky přijetí a zaplatí poplatek ve výši 10.000 Kč za akademický rok, je přijat. Přednášky probíhají přímo ve Vazební věznici

---

³⁹ MAHELOVÁ, Hana. Projekt studia odsouzených úspěšně pokračuje. *České Vězeňství*. 2006, č. 6, s. 19.; HALUZOVÁ, Soňa. Vysokoškolské studium pokračuje v brněnské věznici již pátým rokem. *České Vězeňství*. 2008, 4, s. 20.

⁴⁰ *Masarykova univerzita : Rektorát* [online]. 1.října 2008 [cit. 2010-04-12]. Detail tiskové zprávy Do programu pro vzdělávání odsouzených na MU letos nastoupilo šest studentů. Dostupné z WWW: <<http://www.muni.cz/rect/events/calendar/2859?year=2008>>.

Praha - Ruzyně a všichni zapsaní dostávají studijní materiály potřebné k přípravě na zkoušky (např. kopie článků pro přečtení, audiozáznam vybrané přednášky atd.). V průběhu roku probíhají zkoušky podle studijního plánu, tedy stejně jako u jiných studentů. Po ukončení prvního ročníku může zájemce složit přijímací zkoušku do bakalářského studia a stát se řádným studentem v kombinované formě studia. Toto studium je následně zakončeno vysokoškolským diplomem a titulem bakalář⁴¹.

V případě vzdělávání odsouzených by zcela jistě bylo přínosné navazovat další spolupráci s různými školami v okolí jednotlivých věznic. SOU velice dobře plní svoji úlohu na poli učňovského vzdělávání, ale ve věznicích se stále častěji objevují lidé, kteří střední odborné učiliště mají dokončené ze svého civilního života⁴². Bylo by proto prospěšné, aby VS ČR spolupracovala převážně se středními školami, kde lze ukončit studium maturitou.

4.4 Speciální výchovné aktivity

Výkon trestu odnětí svobody probíhá v podmínkách, které často působí v opačném směru, než kterým se upíná snaha o úspěšné zařazení odsouzeného zpět do společnosti. Odsouzený je od okolního světa izolován, nachází se jen v omezeném prostoru, který spolu s ním sdílí i ostatní více či méně narušení jedinci. Speciální výchovné aktivity slouží hlavně k omezení vlivu negativního prostředí. Směřují k odbourání asociálního jednání a získání sociálních dovedností potřebných k znovuzачlenění do společnosti.

Speciálně výchovnými aktivitami se dle § 36 odst. 5 ŘVTOS rozumí individuální a skupinové speciálně pedagogické a psychologické působení vedené kompetentními zaměstnanci nebo jinými odbornými subjekty. Jedná se zejména o terapeutické aktivity (sociální výcvik, psychoterapie, arteterapie, pohybová terapie), sociálně právní poradenství a trénink zvládání vlastní agresivity.

---

⁴¹ Informace byla poskytnuta ThLic. PhDr. Markem Matějkem, Ph.D., ředitelem Institutu celoživotního vzdělávání na Katolické teologické fakultě Univerzity Karlovy v Praze.

⁴² V roce 2009 tvořil podíl vyučených studentů bez maturity necelých 39%. Zdroj: *Vězeňská služba České republiky* [online]. 29.1.2010 [cit. 2010-04-12]. Statistická ročenka Vězeňské služby 2009. Dostupné z WWW: <<http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/statistiky-a-udaje-103/statisticke-rocenky-1218/>>.

Výchovné aktivity se využívají především u drogově závislých odsouzených. V některých věznicích (např. Věznice Plzeň) jsou zřizována specializovaná oddělení pro odsouzené s poruchou osobnosti způsobenou užíváním drog. Na těchto odděleních probíhá terapeutický a komunitní způsob práce se závislými odsouzenými. Cílem drogových oddělení a jejich terapeutických programů je změnit dosavadní způsoby chování odsouzených, které vedlo k drogové závislosti, a s tím spojenou kriminalitu, zmírnit poškození osobnosti odsouzených a dosáhnout u nich zájmu o dobrovolné dovršení terapie i po propuštění z výkonu trestu.⁴³

Využití speciálních výchovných programů ve standardních odděleních výkonu trestu se liší věznici od věznice, neboť těmto aktivitám se věnují převážně specializovaná oddělení výkonu trestu. V těchto odděleních je zvýšená potřeba zvláštního působení na pachatele. Kriticky se k užívání speciálně výchovných aktivit vyjadřuje Mgr. Valeš z Českého helsinského výboru ve svém článku „Vězeňství a trestní justice“. Poukazuje v něm na to, že programy zacházení sice formálně tvoří i speciálně výchovné aktivity, ale v praktické realizaci jsou potlačovány ve prospěch aktivit pracovních a zájmových, ačkoliv se jedná o aktivity klíčové.⁴⁴

S tímto jeho názorem si však dovoluji nesouhlasit, neboť jsem se při studiu různých pramenů pro zpracování své práce setkal s mnoha články a statěmi o terapeutickém působení v rámci programu zacházení. Je zřejmé, že těmto aktivitám není věnováno tolik času v poměru např. s aktivitami pracovními, ale je třeba mít stále na mysli, že VS ČR má omezený rozpočet a není tak možné zaměstnávat stále více pracovníků kvalifikovaných k vedení speciálně výchovných aktivit, když počet odsouzených každým rokem narůstá. Navíc současný systém výkonu trestu je dle mého názoru zaměřen spíše na úspěšné začlenění odsouzeného zpět do společnosti než na jeho převýchovu. Z těchto důvodů si myslím, že úroveň využití je adekvátní vzhledem k stávajícím podmínkám ve vězeňství České republiky.

Změnu v míře využívání výchovných aktivit by mělo přinést zavedení hodnotícího nástroje SARPO (viz níže), který v sobě zahrnuje posouzení možných rizik a potřeb odsouzeného souvisejících s trestnou činností. Na zmiňovaná rizika a potřeby a

---

⁴³ ROUT, Richard, BARTOŠOVÁ, Jana. Specializované oddělení Věznice Plzeň. *České Vězeňství*. 2006, 5, s. 20.

⁴⁴ VALEŠ, František. *Czech Helsinki Committee* [online]. 2007 [cit. 2010-06-17]. Vězeňství a trestní justice. Dostupné z WWW: <<http://www.helcom.cz/view.php?cisloclanku=2008030403>>.

jejich odstranění by se měl následně zaměřit celý program zacházení s odsouzeným, a to nejvíce právě v rámci speciálně výchovných aktivit. Lze tedy předpokládat, že by se počet využívaných výchovných aktivit mohl zvyšovat.

4.5 Zájmové aktivity

Zájmovými aktivitami programu zacházení se rozumí nejrůznější formy individuální a skupinové zájmové činnosti, organizované a vedené zaměstnanci s potřebným odborným vzděláním. Ty rozvíjejí v souladu s účelem výkonu trestu schopnosti, vědomosti a sociální dovednosti odsouzených (§ 36 odst. 6 ŘVTOS). Zájmové aktivity jsou realizovány zpravidla v rámci jednotlivých oddílů nebo oddělení podle aktuálních možností a nabídky věznice.

Smyslem zájmových či také volnočasových programů je ukázat odsouzeným, jak trávit volný čas, s cílem změnit jejich životní styl po propuštění z výkonu trestu. Cílem je udržet tělesné a duševní zdraví, přispět k bezkonfliktnímu chování ve výkonu trestu, zajistit regeneraci sil odsouzených po pracovní činnosti, pobavit je a překonat jejich spotřebitelské návyky trávení volného času⁴⁵.

K bezesporu nejoblíbenějším a nejvyužívanějším zájmovým aktivitám patří sport, kterým se dá kompenzovat nedostatek pohybu ve vězení a slouží k navazování nových kontaktů. Sportovní program je realizován na sportovištích věznic. Hrají se převážně míčové a pohybové hry, přičemž je zde snaha redukovat soutěživý element těchto her. Odsouzeným jsou ve věznicích k dispozici i posilovny.

Velice oblíbené mezi odsouzenými jsou i kulturní složky zájmových aktivit. Jejich cílem je nejen poskytovat odsouzeným kulturní zážitky, ale také motivovat vězně k vlastní umělecké tvorbě. Jedná se o vystoupení pěveckých či hudebních skupin a divadelních souborů, které působí mimo zdi věznice (např. skupina Chinaski ve Vazební věznici Praha - Pankrác nebo Altoids tour - české věznice 2007 herců Čtvrtníčka a Lábuse). Odsouzeným jsou navíc k dispozici i vybavené knihovny, jež kromě beletrie obsahují i odborné knihy či právní předpisy. Kromě takto vybavených knihoven má odsouzený možnost objednat si na vlastní náklady knihy, denní tisk a

---

⁴⁵ HÁLA, Jaroslav. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2005, s. 143

české i zahraniční časopisy, které jsou rozšiřovány v České republice (§ 21 odst. 1 ZVTOS).

Vězni však nejsou jen pasivními příjemci kulturních programů, ale také se sami podílejí na jeho vytváření. Již deset let kupříkladu vychází vězeňský časopis Pankrác Times, který je psán samotnými vězni Vazební věznice Praha - Pankrác. Dalším kulturním počinem odsouzených jsou hudební skupiny (např. Gádžorom, Gipsy Five a Džino z Věznice Horní Slavkov).

Neméně oblíbenou činností odsouzených jsou rovněž dramatické spolky, které vznikají pro pobavení nejen zúčastněných herců, ale také ostatních spoluvězňů, zaměstnanců věznice či dokonce osob, které nemají s věznicemi nic společného např. představení *Dobytí severního pólu* ve Věznici Kynšperk nad Ohří pro odsouzené a zaměstnance nebo představení *O perníkové chaloupce* pro děti z dětských domovů a ústavů sociální péče sehrané odsouzenými z Věznice Znojmo.

Kromě zpěvu a dramatické tvorby se vězni věnují i výtvarnému umění. Jejich obrazy vycházející z reálného i abstraktního světa se pak mohou účastnit různých výstav i soutěží. Pod vedením zkušených pedagogů a malířů tak vězeň může vyjadřovat svoji osobnost a ventilovat vnitřní napětí.

4.6 Oblast utváření vnějších vztahů

V oblasti utváření vnějších vztahů se realizují aktivity, které pozitivně přispívají k soběstačnému životu odsouzených po propuštění z výkonu trestu. V této oblasti je jim nápomocen zejména sociální pracovník.

Jedná se o udržení a posílení pozitivních vazeb s blízkými osobami a rodinou, uspořádání a zabezpečení sociálního zázemí po propuštění, vyřizování základních dokladů nezbytných pro další jednání na úradech práce, navazování kontaktů se zaměstnavateli, charitativními organizacemi a dalšími subjekty, které mohou zprostředkovat pomoc nebo samy zajistit vhodné podmínky v prvních dnech po propuštění z výkonu trestu a spolupráce s Probační a mediační službou ČR.⁴⁶ Pro odsouzeného je bezesporu nezbytné také seznámení s aktuální situací ve společnosti,

---

⁴⁶ Vnitřní řád Věznice Plzeň pro odsouzené zařazené k výkonu trestu do věznice s dohledem, s ostrahou, se zvýšenou ostrahou (Vnitřní řád Věznice Plzeň), čl. 29.

což napomáhá osobám nacházejícím se delší dobu ve výkonu trestu odnětí svobody adaptovat se mezi svobodné obyvatelstvo.

Pro udržení kontaktu s vnějším světem slouží i korespondence a návštěva odsouzeného osobami blízkými popř. jinými osobami. Ředitel navíc může odsouzenému dovolit opuštění věznice (§ 19 odst. 7 ZVTOS).

4.7 Hodnocení programu zacházení

Hodnocení programu zacházení je upraveno nikoliv zákonem ale řádem výkonu trestu odnětí svobody. Cílem průběžného hodnocení programu zacházení je zhodnocení všech oblastí stanoveného programu (pracovní aktivity, vzdělávací aktivity atd.). Při hodnocení se program zacházení rovněž aktualizuje, a to v souladu s vývojem osobnosti odsouzeného a změnami v jeho chování a jednání. Odsouzený se sám může na této aktualizaci podílet tím, že je mu umožněno vybrat si z nabízených alternativ. Vyhodnocení provádí vychovatel písemně v osobní kartě, s čímž odsouzeného pravidelně seznamuje.

Hodnocení se provádí u každého odsouzeného vždy po uplynutí určitého intervalu od data schválení programu ředitelem věznice nebo od data schválení speciálním pedagogem. Tyto intervaly jsou závislé na daném typu věznice. Dle ustanovení § 28 odst. 2 ŘVTOS jsou programy zacházení zpravidla vyhodnocovány jednou za měsíc ve věznici pro mladistvé, jednou za dva měsíce ve věznici s dohledem, dozorem a ve výstupních odděleních věznic s ostrahou a se zvýšenou ostrahou. Ve věznici s ostrahou dochází k hodnocení programu jednou za tři měsíce a ve věznici se zvýšenou ostrahou se program hodnotí každých šest měsíců.

Při průběžném hodnocení programu zacházení vychovatel spolupracuje především se speciálním pedagogem a dalšími zaměstnanci věznice. V přílohách této práce jsou uvedeny ukázky hodnocení programu zacházení.

4.7.1 Přeřazení odsouzeného do věznice jiného typu

Hodnocení úspěšnosti plnění programu zacházení plní důležitou roli při přeřazování odsouzeného do jiného typu věznice, popř. při rozhodování soudu o jeho propuštění na svobodu. O přeřazení odsouzeného do jiného typu věznice rozhoduje soud dle § 10 ZVTOS a § 57 odst. 1 TZ. Může tak však učinit pouze do věznice, která se liší jen o jeden stupeň.

Možnost podat návrh soudu na toto přeřazení má ředitel věznice, ale také odsouzený sám. Odsouzenému však není dána možnost podat žádost o přeřazení do věznice přísnějšího typu. Ředitel věznice je povinen podat soudu návrh na přeřazení odsouzeného do jiného typu věznice, má-li za to, že přeřazení přispěje k dosažení účelu výkonu trestu. Zpravidla tak činí na základě doporučení odborných zaměstnanců (§ 39 odst. 2 ŘVTOS). K návrhu na přeřazení je pak ředitel povinen připojit vyhodnocení průběhu a účinnosti programu zacházení odsouzeného.⁴⁷

Přeřazovat odsouzeného samozřejmě lze jak do mírnějších, tak do přísnějších věznic. Podmínky nutné k podání návrhu na přeřazení odsouzeného upravuje § 39 odst. 3 a 4 ŘVTOS.

Pokud je hodnocení programu zacházení odsouzeného kladné a pokud byly již vyčerpány možnosti dané věznice při aktualizaci programu zacházení, doporučí odborní zaměstnanci řediteli věznice podání návrhu na přeřazení odsouzeného do věznice s mírnějším způsobem vnějšího střežení a zajištění bezpečnosti.

Naopak podat návrh na přeřazení odsouzeného do přísnější věznice, tedy věznice s přísnějším vnějším způsobem střežení a zajištění bezpečnosti, doporučí odborní zaměstnanci řediteli věznice. Učiní tak pokud se prokáže, že bylo s odsouzeným zacházeno způsobem navrženým v komplexní zprávě, je zařazen do minimálního programu zacházení a jeho hodnocení po dobu alespoň tří hodnotících období neumožňuje aplikaci individuálního programu zacházení. Popřípadě spáchá-li odsouzený ve věznici trestný čin, zvláště závažným způsobem opakovaně neplní povinnosti nebo porušuje zákazy stanovené v § 28 ZVTOS (např. konzumuje

---

⁴⁷ Kromě hodnocení programu zacházení ředitel věznice soudu zasílá i zhodnocení průběhu a účinnosti ochranného léčení, bylo-li uloženo, a uvede další skutečnosti důležité pro rozhodnutí soudu. Tyto podklady je ředitel věznice povinen soudu dodat i v případě, že o přeřazení do jiného typu věznice žádá odsouzený sám (§ 12 ZVTOS).

alkoholické nápoje nebo jiné návykové látky, hraje hry o peníze, tetuje sebe nebo jinou osobu nebo se úmyslně poškozuje na zdraví).

Po podání návrhu rozhodne soud o přeřazení odsouzeného do jiného typu věznice. Do věznice s mírnějším režimem přeřadí odsouzeného tehdy, jestliže jeho chování a způsob, kterým plní své povinnosti, odůvodňují závěr, že přeřazení přispěje k nápravě odsouzeného (§ 57 odst. 2 TZ). Naopak o přeřazení do věznice s přísnějším režimem může soud rozhodnout v případě, kdy odsouzený závažným způsobem či opakovaně porušil stanovený pořádek nebo kázeň, nebo byl pravomocně uznán vinným z trestného činu, který spáchal během výkonu trestu (§ 57 odst. 3 TZ).

4.7.2 Vnitřní diferenciaci věznic

Jednotlivé typy věznic se dále dělí na tři prostupné skupiny vnitřní diferenciaci (dále také „PSVD“). Odsouzení jsou do těchto skupin řazeni podle jejich přístupu k naplňování stanoveného cíle programu zacházení, chování, jednání, postoje ke spáchanému trestnému činu a přístupu k plnění povinností v průběhu výkonu trestu. Zařazení do těchto skupin však není pevné a odsouzený se může v rámci těchto skupin během výkonu trestu pohybovat. Vše závisí na chování odsouzeného. O jeho přeřazení do jiné PSVD rozhoduje ředitel věznice či jeho zástupce na základě doporučení odborných zaměstnanců, zejména vychovatelů, při hodnocení programu zacházení.

Ustanovení § 39 ŘVTOS stanoví, že do první prostupné skupiny vnitřní diferenciaci se zařazují odsouzení, kteří převážně aktivně plní program zacházení i své další povinnosti a chovají se a jednají v souladu s vnitřním řádem. Do druhé skupiny se zařazují vězni s nevyjasněným a kolísavým postojem a přístupem k programu zacházení a svým povinnostem. Do třetí skupiny se pak zařadí odsouzení, kteří program zacházení neplní nebo jej odmítají, neplní své povinnosti či jednají v rozporu s vnitřním řádem.

Cílem vnitřní diferenciaci je motivovat odsouzené k zodpovědnému přístupu při plnění svých povinností a naplňování programu zacházení. Vnitřní řády jednotlivých věznic proto určují podrobnější podmínky vnitřní diferenciaci včetně motivačních činitelů. Ty se liší v závislosti na režimu dané věznice a na jednotlivé prostupné skupině vnitřní diferenciaci. Mezi motivační činitele v I. PSVD ve věznici s dozorem patří např. podání návrhu ředitele k podmíněnému propuštění nebo připojení se k takovému

návrhu, podání návrhu na přeřazení odsouzeného do věznice s mírnějším režimem, udělení odměny v podobě přerušování trestu, či možnosti opustit věznici na jeden den v rámci plnění programu zacházení, umožnění jednorázového nákupu ve výši 800,- Kč, možnost sledování televizních programů do 24 hodin, možnost opustit věznici v rámci návštěvy blízkých osob, přednostní zařazení do práce, povolení návštěv až šesti osob, uplatnění estetických prvků v ubytovacím prostoru atd. Ve II. PSVD se uplatňují motivační činitele z I. PSVD jen ve výjimečných případech a v menší míře. Ve III. PSVD se motivační činitele uvedené pro I. PSVD neuplatňují vůbec (až na možnost jednorázového nákupu ve výši 400,- Kč a možnost sledování televizních programů do 22 hodin).⁴⁸ Jednotlivé motivační činitele se navíc využívají rozdílně v závislosti na tom, zda se jedná např. o věznici s dohledem či s ostrahou.

4.8 Program zacházení de lege ferenda

Stále častěji se v dnešní době mluví o nutnosti změny programů zacházení s odsouzenými tak, aby výkon trestu odnětí svobody nevedl jen k resocializaci, ale také k úspěšné sociální reintegraci a prevenci recidivy odsouzeného. K tomuto by měl přispět hodnotící instrument SARPO⁴⁹ založený na individuálním vyhodnocení konkrétních rizik a potřeb odsouzeného (tzv. risk and need assessment), které mají tvořit jeho převážnou část. Jedná se o společný projekt Vězeňské služby ČR a Probační a mediační služby ČR, jenž by měl vést ke změnám v hodnocení, diferenciaci, klasifikaci a následného zacházení s odsouzeným.

Pojem risk assessment je definován jako vyhodnocení podstatných nebezpečí, rizik, problémů a obtíží, které brání reintegraci odsouzeného do společnosti po propuštění z výkonu trestu. Jako příklady těchto podstatných rizik lze uvést např. nebezpečí recidivy násilné trestné činnosti na základě trvajících zvýšené agresivity odsouzeného, problémy v mnoha oblastech života (osobního, rodinného, společenského) vlivem závislosti na drogách, riziko nezaměstnanosti v důsledku nedostatečné profesní kvalifikace atp. Takové hodnocení rizik vede k vytvoření profilu odsouzeného, na jehož základě se vytváří obecná klasifikace jeho pravděpodobného

---

⁴⁸ Vnitřní řád Věznice Plzeň pro odsouzené zařazené k výkonu trestu do věznice s dohledem, s ostrahou, se zvýšenou ostrahou (Vnitřní řád Věznice Plzeň), čl. 33.

⁴⁹ SARPO = Souhrnná Analýza Rizik a Potřeb Osob

kriminálního vývoje. Je proto potřeba zaměřit se při zacházení s odsouzeným právě na tyto rizikové faktory v jeho životě. Zároveň je třeba na něho v tomto ohledu působit po celou dobu výkonu trestu.⁵⁰ Všechny výstupy z těchto hodnocení budou následně zpracovány do plánu, který stanoví další postup a prostředky při práci s odsouzeným. Nástroj SARPO by měl ve svém výsledku přispět k odhalení a díky správné volbě programu zacházení k následnému odstranění nebo podstatnému snížení všech negativních faktorů, aby se propuštěný mohl bez problému reintegrovat do společnosti.

Samotný hodnotící nástroj SARPO tvoří pět dílčích částí:

- první část je zaměřena na vyhodnocování informací o charakteru trestní minulosti pachatele (kolikrát došlo ke spáchání trestné činnosti, uložené formy trestů, kolikrát pachatel selhal při užití odklonů atp.)
- druhá část obsahuje rozbor okolností, faktorů a pohnutek, vyplívajících z trestné činnosti pachatele (např. zda je při páchání trestné činnosti přítomen prvek násilí, sexuální motivace či abúzus drog). Hodnocení se zde zaobírá spíše závažnějšími riziky, která by mohla mít vliv na život případné oběti trestného činu, než riziky méně závažnými jako je např. výše škody u majetkové trestné činnosti.
- třetí část se zaměřuje na soubor tzv. dynamických rizikových faktorů, kam patří bydlení, zaměstnání, závislosti, rodina a sociální kontakty, myšlení, postoje a chování odsouzeného. Tyto faktory se nazývají dynamickými, neboť se během života pachatele mohou měnit a sám odsouzený má na jejich podobu vliv.
- čtvrtou část nástroje SARPO tvoří sebehodnotící dotazník odsouzeného. Součástí této fáze je seznámení odsouzeného s jeho výslednými riziky a potřebami (vyplývajícími z předchozích částí). Odsouzený následně může uplatnit vlastní návrhy, které povedou ke snížení těchto rizik, či může argumentovat, proč určený faktor není rizikový atp.
- poslední částí je závěrečný výstup obsahující interpretaci rizik a potřeb dané osoby, její motivace k řešení problematických otázek a doporučení hodnotitele pro další postup s odsouzeným.

---

⁵⁰ HÁLA, Jaroslav. Risk Assessment : Nový penologický pojem?. *České Vězeňství*. 2006, 3, s. 22.

Na základě vyhodnocení a interpretace všech těchto částí následně dojde k návrhu konkrétního postupu ke snížení rizik působících na odsouzeného (tedy individuálního programu zacházení s odsouzeným).⁵¹

Programy zacházení mají být následně rozlišovány na 3 typy: minimální, standardní a individuální. Odsouzenému bude nařizen jeden z nich. O tom, jaký to má být se bude rozhodovat podle předem stanovených kritérií. Základním kritériem by byla míra potřeb a rizik a motivace odsouzeného ke spolupráci. Pokud bude míra rizikovosti vysoká nebo velmi vysoká, bude mu navržen individuální program zacházení. Ten bude tvořen hlavně speciálně výchovnými aktivitami orientovanými na nejrizikovější oblast života odsouzeného. Když odsouzený navržený program odmítne, bude zařazen do standardního programu zacházení, který bude tvořen zájmovými, vzdělávacími a pracovními aktivitami. Pokud však dojde k odmítnutí obou programů zacházení, bude odsouzený zařazen do minimálního programu, který bude tvořit jen pracovní činnost ve prospěch věznice.⁵²

Avšak k tomu, aby mohl být nástroj SARPO zaveden do praxe, by mělo dojít k několika změnám. Tou nejdůležitější změnou je již zmíněné rozhodování o umístění do konkrétního druhu věznice. Pro co nejefektivnější fungování programu SARPO by bylo nejlepší, aby tato pravomoc byla převedena ze soudní soustavy na Vězeňskou službu ČR. Další změnou v práci s odsouzeným by byla fáze vyhodnocování osoby odsouzeného. K té by docházelo již v příjmovém a nikoliv v nástupním oddělení a to právě za použití nástroje SARPO. Analýza odsouzeného by následně ukázala veškeré potřeby a rizika a na jejím základě by VS ČR mohla rozhodnout o typu a konkrétní věznici, kam by byl odsouzený umístěn. Po přijetí do určené věznice by se již nevypracovávala komplexní zpráva a konkrétní program zacházení by byl stanoven podle výstupů z nástroje SARPO.

V současné době je program SARPO ve fázi modifikace z pilotního projektu do hodnotícího nástroje, aby bylo možno jej používat v každodenní praxi. Zároveň ve VS ČR a Probační a mediační službě ČR dochází k zaškolování pracovníků, kteří budou hodnotící nástroj používat po jeho spuštění. Jeho zavedení do praxe, které je prioritou

---

⁵¹ PETRAS, Michal; HŮRKA, Jindřich. RISK/NEEDs ASSESSMENT : Nový metodologický nástroj?. *České Vězeňství*. 2006, 5, s. 11-12.

⁵² PETRAS, Michal; BIEDERMANNOVÁ, Eva. Klasifikace odsouzených a jejich zařazování do programů. *České Vězeňství*. 2006, 5, s. 13.

Vězeňské služby ČR, přispěje k cílenému a objektivnímu hodnocení odsouzených, jejich dokonalejší diferenciaci, detekci rizikových a kriminogenních faktorů a celkově k lepšímu zacházení s odsouzeným.⁵³

Dle mého názoru současné vězeňství příliš neřeší příčiny a nezaobírá se tím, proč se odsouzený do vězení dostal, a to ani v případě recidivistů. Nástroj SARPO má vnést do práce s odsouzenými osobami i prvek predikce budoucího chování. Výkon trestu by se měl následně zaměřit především na to, aby po jeho vykonání byla u pachatele odstraněna či alespoň co nejvíce potlačena potřeba chovat se protizákonným způsobem. Tento výsledek by byl, tedy pokud bude působení na odsouzeného úspěšné, velkým přínosem nejen pro odsouzeného samotného, ale i pro celou společnost.

Avšak je třeba si uvědomit, že veškerá tato „změna“ osobnosti odsouzeného bude probíhat převážně v rámci speciálně výchovných aktivit, čemuž bude muset být přizpůsoben program zacházení s odsouzeným. Z tohoto důvodu bude muset dojít k navýšení počtu hodin určených pro speciálně výchovné aktivity. To zřejmě bude mít vliv na omezení času vyhrazeného pro ostatní aktivity programu zacházení odsouzených. Velice nežádoucí by však bylo zkracovat dobu určenou pro zaměstnání odsouzeného ve výkonu trestu, neboť odsouzený kromě povinnosti hradit náklady výkonu trestu má většinou ještě další závazky, které je povinen plnit a odměna za vykonanou práci je velice často jeho jediným příjmem. Pravděpodobně bude zpočátku složité zakomponovat do programu zacházení v dostatečné míře aktivity, které by vedly u odsouzeného ke snižování či odstranění kriminogenních rizik, aniž by došlo k omezení doby určené pro zaměstnání odsouzeného. Pokud se tento záměr podaří, bude to pro zacházení s odsouzenými jistě přínosné.

---

⁵³ PETRAS, Michal; HŮRKA, Jindřich. SARPO 1 vstupuje do další fáze : Aktuální stav vývoje českého hodnotícího nástroje. *České Vězeňství*. 2009, 1, s. 22-25.

5. Prostředky k dosažení pořádku a kázně

5.1 Teoretické vymezení kázeňských prostředků

K naplňování účelu nepodmíněného trestu odnětí svobody nepochybně slouží kromě aktivit programu zacházení i prostředky k dosažení pořádku a kázně ve formě odměn a trestů, které jsou ukládány odsouzenému za jeho chování ve výkonu trestu. Jejich uplatňováním je odsouzený nucen k dodržování daných pravidel, což mu napomáhá naučit se respektovat a dodržovat i pravidla platná mimo věznic. Hlavním cílem kázeňských trestů je však převážně zajistit a vynutit v souladu s platnými právními předpisy každodenní dodržování vnitřního pořádku ve věznicích ze strany odsouzených. Protipólem kázeňských trestů jsou kázeňské odměny, které slouží ke stejnému účelu avšak formou pozitivní motivace odsouzených.

Je bezesporu potřeba, aby tyto prostředky byly operativně ukládány a bez větších průtahů vykonány, neboť právě při splnění této podmínky mohou mít na odsouzené patřičný účinek. Zároveň je však nutné, aby při udělování kázeňských odměn a trestů byly respektovány pedagogické zásady, které by posilovaly výchovný účinek uloženého kázeňského prostředku. Mezi tyto zásady patří zejména zásada individualizace, přiměřenosti, stupňování, důslednosti a spravedlnosti (§ 56 ŘVTOS).

Povinnosti a zákazy, které je obviněný povinen dodržovat a za jejichž porušení se ukládají kázeňské tresty, stanoví § 28 ZVTOS. Jedná se však nejen o povinnosti stanovené zákonem, ale rovněž povinnosti vyplývající z podzákoných norem. Odsouzený je kromě jiného povinen dodržovat stanovený pořádek a kázeň, plnit pokyny a příkazy zaměstnanců VS ČR, plnit úkoly vyplývající z programu zacházení, nepoškozovat cizí majetek, zachovávat ustanovení vnitřního řádu věznice aj. Těchto povinností je celá řada a odsouzený s nimi musí být prokazatelně seznámen již v nástupním oddělení věznice, ve které vykonává svůj trest.

Výkon kázeňské pravomoci nad odsouzenými provádějí generální ředitel VS ČR a ředitelé věznic (ust. § 51 odst. 1 ZVTOS). Zákon zároveň umožňuje zmocnit k výkonu kázeňské pravomoci jiné zaměstnance VS ČR. K tomuto zmocnění došlo nařízením generální ředitelky Vězeňské služby České republiky č. 32/1999, kterým se zmocňují zaměstnanci Vězeňské služby České republiky k výkonu kázeňské pravomoci nad

odsouzenými. Pravomoc tímto nařízením přešla různou měrou na vychovatele, speciální pedagogy, vedoucí oddělení výkonu trestu a ředitele věznic.

5.2 Kázeňské odměny

Jak jsem uvedl výše, kázeňské odměny stimulují odsouzeného k plnění jeho povinností stanovených zákonem a podněcují jej ke spolupráci při naplňování výkonu trestu. Pokud tedy odsouzený svým chováním a jednáním nebo příkladným činem projevuje odpovědný přístup k plnění stanovených povinností a spolupracuje při naplňování účelu výkonu trestu, lze mu udělit odměnu.

Jejich taxativní výčet je upraven v ust. § 45 odst. 2 ZVTOS, přičemž podrobněji jsou upraveny v ust. § 57 ŘVTOS. Odměnami jsou:

- pochvala, která se odsouzenému vysloví ústně, a to individuálně či před skupinou odsouzených.
- mimořádné zvýšení doby trvání návštěv během jednoho kalendářního měsíce až na 5 hodin. Tato návštěva může být povolena jak osobám blízkým, tak i jiným.
- povolení jednorázového nákupu potravin a věcí osobní potřeby odsouzenému, který jinak tyto nákupy nemůže provádět. Toto povolení omezuje ŘVTOS tím, že nedovoluje povolit nákup odsouzenému, který má v úschově věznice menší částku peněz, než je předpokládaná cena jízdného do místa bydliště a výše stravného na jeden den v době propuštění z výkonu trestu.
- zvýšení kapesného nejvýše o jednu třetinu až na dobu 3 kalendářních měsíců. Toto kapesné lze zvýšit uvolněním příslušné částky z úložného, které má odsouzený v úschově věznice.
- věcná nebo peněžitá odměna až do výše 1000 Kč. Mimořádnou peněžitou odměnu následně může odsouzený použít jako kapesné, uložit si jí na svůj účet vedený u věznice či odeslat zletilé osobě podle svého uvážení.
- rozšíření osobního volna na sportovní, kulturní nebo jiné zájmové aktivity až na dobu 1 měsíce. Toto osobní volno však nelze rozšířit na úkor osmihodinové doby určené ke spánku, doby k osobní hygieně, úklidu, stravování a jednohodinové vycházky.

- povolení opustit věznici až na 24 hodin v souvislosti s návštěvou nebo programem zacházení.
- přerušeni výkonu trestu. Odměnu ve formě přerušeni výkonu trestu odněti svobody až na 20 dnů během kalendářního roku může udělit pouze ředitel věznice, a to v případě úspěšného plnění programu zacházení a dosahování účelu trestu. Doba, po kterou je trest přerušeni, se započítává do doby výkonu trestu (§ 56 odst. 1 ZVTOS).

Vzhledem k tomu, že při udělování posledních dvou uvedených odměn odsouzený opouští prostory věznice, je potřeba pečlivě zvažovat jejich udělení a možné následky pro odsouzeného i pro civilní společnost. Při jejich ukládání je ředitel věznice povinen přihlídnout ke stupni narušení odsouzeného, povaze předchozí trestné činnosti, délce uloženého trestu a jeho nevykonaného zbytku, typu věznice, kde odsouzený vykonává trest, a jeho chování v průběhu trestu.

5.3 Kázeňské tresty

5.3.1 Jednotlivé kázeňské tresty

Dojde-li během výkonu trestu k zaviněnému porušení zákona nebo na jeho základě uložené povinnosti, pořádku nebo kázně, odsouzený tím spáchá kázeňský přestupek. Za tento přestupek pak hrozí odsouzenému kázeňský trest. Uloženi trestu za každé porušení povinností však není pravidlem, neboť kázeňský trest se neuloží, jestliže samotným projednáním kázeňského přestupku s kázeňsky obviněným lze dosáhnout sledovaného účelu.

Taxativní výčet kázeňských trestů upravuje § 46 odst. 3 ZVTOS, přičemž § 62 ŘVTOS doplňuje toto ustanovení v otázce jejich výkonu. Kázeňskými tresty jsou:

- důtka, která je odsouzenému vyslovována ústně, a to individuálně nebo před skupinou odsouzených.
- snížení kapesného nejvýše o jednu třetinu až na dobu 3 kalendářních měsíců. Tato částka se převede na účet, kde je uloženo úložné odsouzeného.
- zákaz přijetí jednoho balíčku v kalendářním roce.

- pokuta až do výše 1000 Kč. Tento trest se odsouzenému ukládá zpravidla za závažné či opakované porušení stanovených povinností. Pokuta se odsouzenému zpravidla převádí z peněz, které má odsouzený u věznice uschovány. Pokud by však částka, která po převedení příslušné částky zůstane na účtu odsouzeného, byla nižší než předpokládaná cena jízdného do místa bydliště a výše stravného na jeden den po propuštění, nelze tento druh trestu uložit.
- propadnutí věci. Trest propadnutí věci může být uložen jak samostatně, tak společně s jiným kázeňským trestem. Lze jej uložit pouze, jde-li o věc, již bylo použito, či byla určena ke spáchání kázeňského přestupku, nebo kterou odsouzený získal kázeňským přestupkem nebo jako odměnu za něj, popř. věc, kterou nabyl za věc získanou kázeňským přestupkem. Podmínkou uložení trestu propadnutí věci je, že vlastníkem této věci je pachatel kázeňského přestupku. Vlastníkem propadlé věci se stává stát.

Podobnou povahu a funkci jako trest propadnutí věci má zabránění věci. Toto opatření není však zahrnuto v taxativním výčtu kázeňských trestů, proto jej nelze jako kázeňský trest označit. Jedná se o podpůrný nástroj trestu propadnutí věci, neboť stanoví další podmínky, kdy lze nebezpečnou věc odejmout ze sféry pachatele či jiné osoby. Zabrat věc lze v případech, kdy nelze pachatele kázeňského přestupku stíhat nebo potrestat, kdy věc nepatří pachateli přestupku nebo jestliže to vyžaduje bezpečnost osob, majetku, pořádek ve věznici či jiný obdobný zájem. Stejně jako u trestu propadnutí věci se po výkonu tohoto opatření vlastníkem stává stát. O zabránění věci má právo rozhodnout vedoucí oddělení výkonu trestu a ředitel věznice. Proti tomu lze podat stížnost, o které rozhoduje ředitel věznice popř. generální ředitel VS ČR.

- umístění do uzavřeného oddělení až na 28 dnů, s výjimkou doby stanovené k plnění určených úkolů programu zacházení. Uzavřené oddělení je zřízeno ve vyčleněném úseku věznice tak, aby odsouzení vykonávající trest byli odděleni od místností, kde jsou ubytováni. Do výkonu tohoto trestu nastupuje odsouzený v pracovních dnech ihned po činnosti vyplývající z programu zacházení a setrvává v tomto oddělení i ve dnech pracovního volna a pracovního klidu. Odsouzenému se však umožní účastnit se vzdělávacích a speciálně výchovných aktivit vyplývajících z programu zacházení.

- celodenní umístění do uzavřeného oddělení až na 20 dnů.
Výkon obou trestů umístění do uzavřeného oddělení lze uložit též podmíněně se zkušební dobou až na 6 měsíců, která začíná běžet právní mocí rozhodnutí. Pokud odsouzený nespáchá během zkušební doby jiný kázeňský přestupek, kázeňský trest se zahradí, jinak se trest vykoná.
- umístění do samovazby až na 20 dnů. Tento kázeňský trest se vykonává v cele k tomu určené, kam je umístěn pouze jeden odsouzený. Odsouzený při výkonu trestu umístění do samovazby nepracuje, neúčastní se programu zacházení, není mu dovoleno číst denní tisk či literaturu a jsou mu uloženy další zákazy, které je povinen dodržovat (viz. § 49 odst. 3 ZVTOS).
- odnětí výhod vyplývajících z předchozí kázeňské odměny.

Při ukládání trestů umístění do uzavřeného oddělení a umístění do samovazby dochází k vytržení odsouzeného z normálního prostředí výkonu trestu a k izolaci od ostatních odsouzených, je proto třeba, aby před jeho uložením byl vyšetřen lékařem. Ten posoudí, zda je odsouzený zdravotně způsobilý tento trest vykonat. Ke kontrole odsouzeného dochází znovu před nástupem těchto trestů a následně nejméně jednou za týden v průběhu jeho výkonu. Pokud by byl odsouzenému některý z těchto trestů uložen opakovaně, může k jeho výkonu dojít nejdříve po uplynutí 10 dnů od vykonání trestu předešlého. Tato podmínka však neplatí, je-li trest umístění do uzavřeného oddělení či umístění do samovazby znovu uložen během výkonu některého tohoto trestu; pak lze vykonat oba tresty bezprostředně za sebou (§ 49 ZVTOS).

5.3.2 Ukládání kázeňských trestů

Jak jsem již popsal výše, k ukládání kázeňských trestů jsou oprávněni generální ředitel VS ČR, ředitelé věznic a osoby k tomu zmocněné nařízením generální ředitelky Vězeňské služby České republiky č. 32/1999, tedy vychovatelé, speciální pedagogové a vedoucí oddělení výkonu trestu.

Kázeňský trest lze uložit, jen jsou-li náležitě objasněny okolnosti kázeňského přestupku a je-li prokázána vina odsouzeného, a to nejpozději do jednoho roku od spáchání kázeňského přestupku. Po uplynutí prekluzivní lhůty jednoho roku již není

možné trest uložit. Zpravidla by se však mělo o kázeňském přestupku rozhodnout co nejdříve po jeho zjištění, neboť jen tak může dojít k naplnění účelu kázeňského trestu. O kázeňském přestupku se sepíše záznam na předepsaném tiskopise. V tomto záznamu se uvedou údaje o jednání, v němž je spatřován kázeňský přestupek, označení místa, času a způsobu spáchání přestupku a okolnosti, za kterých byl spáchán. Celý přestupek je nutné popsat tak, aby nemohl být zaměnitelný za jiný. Odsouzenému pak musí být umožněno, aby se k celé věci vyjádřil ještě před uložením jakéhokoliv trestu.

Uložený trest musí být úměrný závažnosti spáchaného přestupku a v souladu se zájmem na dosažení účelu trestu. Při rozhodování o uložení kázeňského trestu se přihlíží zejména k závažnosti přestupku, okolnostem, za nichž byl spáchán, a k dosavadnímu chování odsouzeného. Rozhodnutí o uložení kázeňského trestu se vydává písemně a kromě uvedení výroku a odůvodnění musí obsahovat i poučení o opravném prostředku.

Opravným prostředkem proti uložení kázeňského trestu je stížnost. Tu může odsouzený podat do 3 dnů ode dne oznámení rozhodnutí o uložení kázeňského trestu. Lze ji podat písemně nebo ústně, o čemž se sepíše záznam na příslušném tiskopise. Stížnost může směřovat jak proti uložení kázeňského trestu, tak i proti jeho druhu a výši. Stížnost však nemá odkladný účinek.⁵⁴ Je-li podána včas, je příslušný zaměstnanec povinen přezkoumat, zda je prokázáno, že se skutek stal, že jej spáchal odsouzený, že je skutek kázeňským přestupkem a další významné okolnosti. Zároveň také zkoumá, zda nebyla překročena pravomoc zaměstnance VS ČR, který trest uložil.

O stížnosti musí být rozhodnuto do 5 pracovních dnů (§ 52 odst. 3 ZVTOS) ředitelem věznice nebo k tomu zmocněným zaměstnancem. K této delegaci pravomocí při rozhodování o stížnosti proti uložení kázeňského trestu došlo již zmiňovaným nařízením generální ředitelky VS ČR č. 32/1999. Nařízení stanoví, že o stížnosti proti kázeňskému trestu uloženého vychovatelem, rozhoduje speciální pedagog, uložil-li trest speciální pedagog, rozhoduje o stížnosti vedoucí oddělení výkonu trestu, a pokud trest uloží vedoucí oddělení, rozhoduje o stížnosti ředitel věznice. Jak již bylo uvedeno výše, o stížnosti proti kázeňskému trestu udělenému ředitelem věznice rozhoduje generální

---

⁵⁴ Odkladný účinek má pouze stížnost proti uložení kázeňského trestu propadnutí věci (§ 52 odst. 1 ZVTOS).

ředitel vězeňské služby. Rozhodovat však nikdy nesmí zaměstnanec VS ČR, který uložil kázeňský trest nebo rozhodl o zabrání věci (§ 52 odst. 3 ZVTOS).

O stížnosti může příslušný zaměstnanec VS ČR rozhodnout několika způsoby stanovenými v § 60 odst. 2 ŘVTOS. Zaměstnanec:

- stížnost zamítne, pokud byla zaviněním odsouzeného podána opožděně,
- stížnost zamítne, pokud shledá, že odsouzený přestupek spáchal, jeho zavinění bylo prokázáno a uložený kázeňský trest je úměrný závažnosti spáchaného přestupku a je v souladu s účelem výkonu trestu,
- změní kázeňský trest, jestliže uložený trest není v souladu s účelem výkonu trestu; nově uložený trest však vždy musí být mírnější než ten, který mu byl původně uložen,
- zruší kázeňský trest a vrátí věc k novému projednání zaměstnanci VS ČR, který trest uložil; v rámci nového řízení nesmí být uložený trest přísnější než trest původní; proti nově uloženému trestu má odsouzený právo opět podat stížnost,
- zruší uložený kázeňský trest, není-li prokázáno, že se odsouzený kázeňského přestupku dopustil.

Na rozdíl od kárných trestů udělovaných např. vojákům či policistům však nelze rozhodnutí o kárných trestech udělených odsouzeným přezkoumat v řízení před soudem, pokud ZVTOS nestanoví jinak (§ 76 odst. 6 ZVTOS). Výjimku z tohoto pravidla tvoří možnost podat žalobu na přezkoumání rozhodnutí o kázeňském trestu propadnutí věci či o opatření zabrání věci, díky které se lze u soudu domáhat zrušení rozhodnutí VS ČR (§ 52 odst. 4 ZVTOS).

Další možností soudního přezkumu rozhodnutí VS ČR o kázeňském trestu, přináší odsouzenému porušení jeho základních práv a svobod, které mu zaručuje Listina. Ustanovení čl. 36 odst. 2 Listiny totiž zakazuje vyloučit ze soudního přezkumu rozhodnutí, která se týkají základních práv a svobod podle Listiny. Pokud by se tedy odsouzený domníval, že uložením kázeňského trestu mu byla způsobena újma na těchto právech, nic mu nebrání žalobu podat. Na druhou stranu je třeba si uvědomit, že některá práva, která mu jsou Listinou zaručena, již byla odsouzenému odejmuta pravomocným odsouzením k nepodmíněnému trestu odnětí svobody (viz § 27 ZVTOS) a současný taxativní výčet trestů proto stěží tato práva odsouzenému ještě více omezí či odejme.

Dle mého názoru proto budou případné žaloby směřující proti rozhodnutí VS ČR podané z tohoto důvodu odmítány.⁵⁵

Protože uložení kázeňského trestu by mělo mít i výchovnou funkci na odsouzeného, je možné ho prominout či upustit od výkonu jeho zbytku. K prominutí dochází za situace, kdy není vzhledem k dalšímu chování a jednání odsouzeného potřeba vykonat kázeňský trest. Tuto pravomoc má vychovatel, jemuž je odsouzený svěřen do péče, pokud byl kázeňský trest uložen vychovatelem. Z dalších zaměstnanců má pravomoc k prominutí trestu ten, který vykonává stejnou nebo vyšší funkci než zaměstnanec, který kázeňský trest uložil. Upustit od výkonu zbytku trestu je pak možné, když odsouzený projevuje účinnou snahu po nápravě. K tomuto kroku jsou oprávněni zaměstnanci VS ČR stejně jako při prominutí kázeňského trestu. Po prominutí či upuštění výkonu zbytku kázeňského trestu se má za to, že byl trest vykonán.

Formou kázeňského trestu lze navíc vyřídit i jednání, která naplňují znaky přestupku, pokud byla spáchána během výkonu trestu (§ 55 odst. 1 ZVTOS). Nelze tak však rozhodnout o přestupku spáchaném v době před nástupem výkonu trestu. Pokud je v jednání odsouzeného spatřován trestný čin, nemá uložení kázeňského trestu vliv na případné trestní stíhání (§ 55 odst. 2 ZVTOS).

O uložení kázeňského trestu, o vyřízení stížnosti proti jeho uložení, o prominutí či upuštění od výkonu jeho zbytku se vždy sepíše oprávněnou osobou záznam. Veškeré dokumenty o kázeňském přestupku a uložení trestu se založí do osobního spisu odsouzeného. Zároveň se uložení trestu a důvod uložení trestu poznamená do osobní karty odsouzeného, což může vést k horšímu posuzování odsouzené osoby např. při projednávání podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.

Aby si odsouzený nenesl po zbytku výkonu trestu odnětí svobody stigma za kázeňský trest, obsahuje ustanovení § 54 ZVTOS institut zahlazení kázeňského trestu. Kázeňský trest se může zahladit, jestliže po jeho výkonu odsouzený splní podmínky pro udělení kázeňské odměny, přičemž ten, kdo rozhoduje o udělení odměny, se může rozhodnout, zda dojde k jejímu udělení, či zahlazení kázeňského trestu. Byl-li kázeňský trest zahlazen, nelze ho již uvádět v žádném hodnocení o odsouzeném a na odsouzeného

---

⁵⁵ TUMOVÁ, Michaela. K výluce kázeňských trestů z možnosti soudního přezkumu. *České Vězeňství*. 2009, 1, s. 44-45.

se hledí, jako by mu vůbec nebyl kázeňský trest uložen. O zahlazení rozhodují zaměstnanci stejným způsobem jako při rozhodování o prominutí kázeňského trestu.

Zákon o výkonu trestu odnětí svobody ve svých ustanoveních však neupravuje zahlazení kázeňského trestu pro případ uplynutí určité doby od uložení a vykonání trestu (kromě ustanovení § 46 odst. 4 ZVTOS). Domnívám se, že takovéto ustanovení by mělo být do zákona zahrnuto. O kázeňských odměnách, které mají možnost zahladit uložený trest, totiž rozhodují zaměstnanci VS ČR tedy lidský faktor, který může stejné situace vyhodnotit pokaždé jinak. Jednou tak může být odsouzený za svoje chování odměněn a trest zahlazen, jindy k odměně za stejné chování ani dojít nemusí. Lze v tom spatřovat určitou nerovnost při zacházení s odsouzenými. Proto se domnívám, že po uplynutí dané doby (řádově rok či dva) by mělo automaticky dojít k zahlazení uloženého trestu. Samozřejmě za podmínky, že v době potřebné k zahlazení trestu odsouzený nespáchá nový kázeňský přestupek. Myslím, že i tento institut by mohl odsouzené motivovat k dodržování daných povinností ve výkonu trestu. Neboť i v případě, kdy odsouzený bude mít za to, že má nárok na kázeňskou odměnu a nebude mu zaměstnancem VS ČR odměna udělena, bude mít stále jistou naději, že k zahlazení jeho trestu dojde.

6. Program zacházení ve Věznici Plzeň

6.1 Obecné informace o Věznici Plzeň

Historie plzeňské věznice se začala psát již v roce 1870, kdy ministerstvo spravedlnosti Rakouska-Uherska rozhodlo o vykoupení pozemků v lokalitě „Na Borách“ v Plzni. Základní kámen věznice byl položen v roce 1873, stavba byla zkolaudována čtyři roky poté. Jako vzor stavby posloužila věznice ve Philadelphii a některé stavby ve Velké Británii. Věznice díky tomu získala svoje typické paprskovité architektonické řešení.

Původně byla věznice určena pro těžké zločince a dlouhodobě odsouzené. Od konce 19. století však věznice nechvalně proslula umístováním politických vězňů (např. odsouzení z procesu s „Omladinou“, odsouzení při pokusu o komunistický puč v roce 1920 či odsouzení odpůrci komunistického režimu v 50. letech).⁵⁶

V současné době je Věznice Plzeň profilována jako věznice s ostrahou. Navíc jsou zde zřízena i oddělení s dohledem, se zvýšenou ostrahou a oddělení specializované pro výkon trestu odsouzených s poruchou osobnosti a chování způsobenou užíváním psychotropních látek. Do konce února 2008 byla v provozu pobočka Věznice Plzeň v Heřmanově Huti nedaleko Plzně. V tomto zařízení byli umístováni odsouzení, kteří si odpykávali trest ve věznici s dohledem. Tato pobočka však byla k 1. 3. 2008 zrušena.

Věznice Plzeň zajišťuje rovněž výkon vazby mužů, žen a mladistvých, a to jak standardním, tak i výkonem vazby s mírným režimem.

Svou ubytovací kapacitou je Věznice Plzeň největší věznicí v České republice. Její kapacita je 1156 míst, z toho 152 je určeno pro výkon vazby a 1004 pro výkon trestu. Ke konci června roku 2010 však bylo v celách umístěno 1399 osob, což jasně svědčí o přeplněnosti plzeňské věznice.⁵⁷

---

⁵⁶ Zdroj: materiály poskytnuté zaměstnanci Věznice Plzeň

⁵⁷ *Vězeňská služba České republiky* [online]. 2008 [cit. 2010-07-3]. České věznice. Dostupné z WWW: <<http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/ke-stazeni-112/publikace/ceske-veznice>>; *Vězeňská služba České republiky* [online]. 29.1.2010 [cit. 2010-07-3]. Statistická ročenka Vězeňské služby 2009. Dostupné z WWW: <<http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/statistiky-a-udaje-103/statisticke-rocenky-1218/>>.

6.2 Realizace programu zacházení

6.2.1 Pracovní aktivity

Ve Věznici Plzeň prozatím nedošlo ke zřízení střediska hospodářské činnosti, odsouzení mají proto možnost být zaměstnání pouze ve vlastní režii věznice, či na základě smlouvy soukromého subjektu a Věznice Plzeň. Vzhledem k profilaci věznice jako věznice s ostrahou a odsouzeným, kteří jsou do Věznice Plzeň umístováni, však nelze zajistit zaměstnávání odsouzených mimo areál věznice. Soukromý subjekt proto musí umístit svůj provoz do vězeňského areálu. V současné době působí ve Věznici Plzeň dva soukromí zaměstnavatelé.

Prvním z nich je společnost MEA Meisinger, s.r.o., která ve dvou a třisměnném provozu zaměstnává v areálu plzeňské věznice téměř 200 odsouzených osob (na konci června 2010 se jednalo o 197 odsouzených). Odsouzení se zde podílí na výrobě kovových roštů a plastových oken. Společnost MEA Meisinger, s.r.o., je klíčovým partnerem pro zaměstnání odsouzených, neboť s Věznicí Plzeň spolupracuje již od roku 1999.

Druhým zaměstnavatelem odsouzených je společnost SOLUS, s.r.o., která však nevytváří tolik pracovních míst jako společnost MEA Meisinger, s.r.o. Společnost SOLUS se zabývá prodejem potravinářského zboží a provozem prodejen tohoto zboží v areálu Věznice Plzeň. Společnost zajišťuje prodejnu jak pro odsouzené, tak pro zaměstnance věznice. V současné době (červen 2010) však zaměstnává pouze 2 odsouzené.

Další možností zaměstnání odsouzených je, jak jsem již uvedl, zaměstnání ve vlastním provozu věznice. Ve Věznici Plzeň je tímto způsobem zaměstnáno 168 odsouzených (červen 2010). Odsouzení se například podílí na přípravě stravy pro ostatní odsouzené či obviněné a pro zaměstnance věznice nebo na údržbě a opravách majetku věznice. K tomuto účelu je v areálu věznice vybudována dílna a elektrodílna, kde mohou odsouzení pracovat. Odsouzení se rovněž mohou uplatnit při práci ve vězeňské knihovně, centrální koupelně či jako holiči ostatních spoluvězňů. Významnou činností odsouzených ve Věznici Plzeň je provozování prádelnické činnosti. Tuto činnost vykonávají jak pro Věznici Plzeň, tak i pro mnoho dalších věznic po České

republiky (např. Věznice Drahonice, Oráčov, Ostrov nad Ohří aj.). Odsouzení prádlo nejen perou, ale podílí se i na jeho opravách a skladování před další expedicí.

Věznice Plzeň zaměstnávala v roce 2009 průměrně 414 z celkového počtu 895 odsouzených zařazených do evidence zaměstnávání. Se 46,19% podílem zaměstnaných odsouzených tak patří, co se zaměstnanosti týče, k podprůměrným věznicím. Toto číslo se však v roce 2010 povedlo zvýšit a ke konci června 2010 činil podíl zaměstnaných odsouzených 53,9%, to znamená 507 zaměstnaných odsouzených. Sice to ještě není požadovaných 60%, ale jde zcela jistě o posun a zlepšení v této části programu zacházení. V současné době Věznice Plzeň stále hledá nové soukromé subjekty, u kterých by mohlo dojít k zaměstnávání odsouzených, avšak kvůli podmínce zřízení provozu v areálu věznice je hledání prozatím neúspěšné.

6.2.2 Vzdělávací aktivity

Vzdělání odsouzených ve Věznici Plzeň začalo již v roce 1983, kdy zde bylo zřízeno odloučené pracoviště SOU, tzv. školské vzdělávací středisko. Vzdělání ve Věznici Plzeň je určeno pro odsouzené, kteří ukončili povinnou školní docházku v nižším než devátém stupni základní školy nebo devátý ročník úspěšně nedokončili, a pro odsouzené, kteří úspěšně dokončili základní vzdělání.

Výuka zde probíhá ve dvou oborech - dvouletý obor Strojírenská výroba a tříletý obor Zámečnický, na který je možné navázat a pokračovat v nástavbovém studiu. Po úspěšném absolvování těchto oborů je odsouzeným udělen výuční list. V roce 2009 bylo do výuky v učebních oborech zařazeno 41 odsouzených, z toho 5 studentů získalo výuční list a 1 z nich prospěl s vyznamenáním. Na konci června 2010 činil počet studentů 46. Absolvované předměty v oborech vzdělávání jsou totožné s předměty v civilních středních odborných učilištích, včetně požadavků kladených na studenty k úspěšnému dokončení příslušného oboru.

Kromě vzdělání v učebních oborech probíhá ve Věznici Plzeň v rámci školského vzdělávacího střediska výuka odsouzených v několika kurzech. K této formě rozšiřování kvalifikace patří kurzy dělník v elektrotechnice, natěrač - lakýrník, kurz výpočetní techniky, kurz českého jazyka pro cizince či kurz německého jazyka. V roce

2009 si takto zvýšilo kvalifikaci téměř 200 odsouzených. Odsouzení po dokončení kurzu dostávají osvědčení o jeho absolvování.

Mimo kurzy, ve kterých odsouzený může získat doklad o jejich absolvování, se konají i jiné vzdělávací aktivity ke zlepšení dovedností vězňů. K nim se řadí např. kurz pravidel silničního provozu, kurz občanské přípravy a poradenství či výuka práce na počítačích a ovládání internetu (to však probíhá pouze v teoretické rovině).

Další jazykové dovednosti si mohou odsouzení osvojit v kurzech latiny a anglického jazyka, které však nejsou zajišťovány SOU, ale dvěma kaplany Věznice Plzeň.

Vedení Věznice Plzeň již několikrát iniciovalo jednání se školami umístěnými v jejím okolí o dalším možném vzdělávání pro odsouzené umístěné do této věznice. Podmínkou většiny vzdělávacích institucí byla bohužel účast odsouzených na přednáškách mimo areál věznice. Vzhledem k typu věznice však na tuto podmínku nelze přistoupit. Věznice Plzeň proto nemá dosud uzavřenou žádnou smlouvu o dalším vzdělávání odsouzených u jiných subjektů.

6.2.3 Speciálně výchovné aktivity

Ve Věznici Plzeň je odsouzeným nabízena celá řada speciálně výchovných aktivit. Odsouzení se díky tomu mohou rozhodnout, kterou z aktivit budou navštěvovat. V současné době jsou ve věznici zařazeny např. tyto výchovné aktivity: sociálně právní poradenství, sociálně psychologický výcvik, relaxace, pracovní terapie, arteterapie, muzikoterapie, zátěžový program či jóga.

Věznice Plzeň navíc disponuje specializovaným oddělením pro diferencovaný výkon trestu odnětí svobody u odsouzených s poruchou osobnosti a chování, způsobenou užíváním psychotropních látek, zařazených k výkonu trestu odnětí svobody do věznice s ostrahou. Na tomto oddělení je cílem dosáhnout změny dosavadních způsobů jednání a chování odsouzeného, které vedly k závislosti a s ní spojené kriminalitě. Celý program trvá minimálně 40 týdnů, během kterých je odsouzený kromě ostatních výchovných aktivit podroben terapeutickým programům v rámci komunitního sezení. Pokud odsouzený úspěšně plní stanovený program, může být po uplynutí 40 týdnů zařazen do normálního programu zacházení.

V rámci práce s drogově závislými odsouzenými navázala Věznice Plzeň spolupráci s Centrem protidrogové prevence a terapie, o.p.s. v Plzni, která realizuje ve věznici program „Drogové poradenství ve věznici“. Cílem této spolupráce je zkvalitňování poskytovaných terapeutických služeb odsouzeným osobám, prevence užívání drog ve vězeňském prostředí a následně v civilním životě. Prostřednictvím korespondenčního či osobního kontaktu při poskytování odborného poradenství, společnost pomáhá předcházet nežádoucímu životnímu stylu odsouzených (užívání návykových látek, páchání trestné činnosti), který vede k jejich sociálnímu vyloučení. Společnost je následně s odsouzeným v kontaktu i po propuštění z výkonu trestu, kdy mu pomáhá zapojit se do normálního života bez drog. Odsouzený má tak možnost pokračovat již v probíhajícím odvykacím programu i po propuštění z výkonu trestu.⁵⁸

6.2.4 Zájmové aktivity

Největší pozornost odsouzení věnují, stejně jako v ostatních zařízeních, zájmovým aktivitám. Věznice Plzeň nabízí odsouzeným širokou škálu volnočasových aktivit. Věznice disponuje tělocvičnou, kde si odsouzení mohou zahrát nohejbal a jiné míčové hry. Dále je zde umístěna i velice oblíbená posilovna. Dalšími nabízenými sportovními aktivitami jsou šipky, šachový kroužek, kroužek stolního fotbalu či stolního hokeje.

Kromě sportovních aktivit si odsouzený může zvolit i aktivity rukodělné, mezi které patří např. košíkářství, malování, grafika, keramický kroužek či práce se dřevem. Pokud odsouzený plní stanovený program zacházení a nedopouští se žádného nežádoucího chování, může si některá svá díla ponechat a použít je na výzdobu své cely.

Ve věznici je rovněž zřízeno několik kroužků, které kromě trávení volného času přinášejí odsouzenému i rozšíření jeho vědomostí. Patří mezi ně kroužek akvaristický, astrologický, hudební, filmový, cestopisný či přírodopisný a mnoho dalších.

Věřícím odsouzeným je navíc k dispozici kroužek duchovní, neboť ve Věznici Plzeň působí na částečný úvazek duchovní dvou největších církví v ČR.

---

⁵⁸ CPPT [online]. 2010 [cit. 2010-07-6]. Drogové poradenství ve věznici. Dostupné z WWW: <<http://www.cppt.cz/cz/veznice.asp>>.

8. Závěr

Na základě prostudovaných publikací, odborných článků a rozhovorů se zaměstnanci Věznice Plzeň lze konstatovat, že tvorba komplexních zpráv, jednotlivých programů zacházení i následné hodnocení odsouzených je na vysoké úrovni. České vězeňství se však v poslední době potýká s několika problémy, které narušují či mohou narušit řádný výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody či programy zacházení jednotlivých odsouzených osob.

Prvním a zřejmě nejzávažnějším problémem je přeplněnost českých věznic. Kvůli tomuto nelze rozdělovat odsouzené tak, jak předpokládá ustanovení § 7 ZVTOS. Dochází tedy k tomu, že se v jedné cele setkávají jedinci s různým pohledem na plnění povinností ve výkonu trestu. Vlivem narušených a nespolupracujících jedinců na ostatní spoluvězně se následně může stát, že jedinec, který by bez problémů plnil stanovený program zacházení, jej nyní neplní či jej dokonce odmítá. Je pak velice složité s takovým jedincem pracovat a jeho úspěšná resocializace je méně pravděpodobná. Ideálním řešením této situace by zřejmě byla výstavba nových věznic, které by umožnily ubytování odsouzených v menších počtech, než je tomu doposud, či individuálně. Avšak toto řešení je to velice nákladné a v současné ekonomické situaci zřejmě i nereálné. Jistou úlevu přeplněným věznicím by měl přinést trest domácího vězení zavedený do našeho právního řádu od počátku roku 2010. Tento trest má nepodmíněnému trestu odnětí svobody ulehčit tím, že osoby odsouzené za méně závažné trestné činy, které by jinak nastupovaly k výkonu trestu do vězení, budou sice ve své svobodě omezeny, ale zůstanou v obvyklém sociálním prostředí (ve své rodině, zaměstnání či domově). Ulehčí se tím nejen přeplněným věznicím, ale rovněž státnímu rozpočtu, neboť se nebude muset hradit pobyt odsouzeného ve věznici. Otázkou je, zda tento nový trest opravdu zapříčiní, že začne ubývat počet vězněných osob.

Dalším problémem současného výkonu trestu je zaměstnanost odsouzených. Přestože se ji za několik posledních let podařilo zvýšit z 40% na téměř 60% zaměstnaných práceschopných odsouzených, je i toto číslo stále nedostačující. Nejlepším řešením by bylo, aby pracoval každý odsouzený, neboť z peněz, které si takto vydělá, může být hrazen jeho dluh poškozenému, výživné dětem či jiné jeho náklady. Výkon zaměstnání má bezesporu silný vliv i na psychiku odsouzeného, protože mu

umožňuje trávit čas aktivním a produktivním způsobem. Navíc si odsouzený zvyká na určité povinnosti, které při výkonu práce vznikají. Obtížné ovšem je zajistit práci všem odsouzeným. Není totiž v silách VS ČR, aby umožnila každému odsouzenému pracovat, z důvodů omezených kapacit nejen prostorových, personálních ale rovněž opět finančních. V této oblasti je potřeba, aby VS ČR, popřípadě jednotlivé věznice, navazovaly spolupráci se soukromým sektorem, který by umožnil zaměstnávání odsouzených ve svých provozech. Současně je však třeba, aby došlo k legislativním změnám a aby zaměstnavatelé, poskytující pracovní místa odsouzeným, byli nějakým způsobem zvýhodňováni. Mělo by se jednat buďto o změny v oblasti daňové soustavy, kdy by např. zisk získaný z této činnosti podléhal menšímu zdanění, či výhody poskytované těmto podnikatelům při zadávání různých veřejných zakázek.

Problémem, který rovněž souvisí s výkonem nepodmíněného trestu podnětí svobody, je nedostatek zkušeného a odborného personálu. Zatímco počet odsouzených v poslední době stoupá, počet zaměstnanců, kteří se o odsouzené starají, stagnuje. Pro zaměstnance jednotlivých věznic je následně velice těžké se dostatečně věnovat odsouzeným, které mají na starosti a se kterými by měl plnit jejich programy zacházení. Pokud se zaměstnanci odsouzeným dostatečně nevěnují, může mít pobyt odsouzených ve věznicí opačné účinky, než by mít měl. Práci vězeňského personálu navíc, kromě nízkých stavů, ztěžují i odsouzení, kteří svůj program zacházení neplní. Otázkou zde zůstává, zda se snažit o plnění programu zacházení i u takovýchto jedinců či zda síly zaměstnanců vězeňské služby soustředit pouze na ty, kteří svůj program zacházení plnit chtějí.

Osobně se domnívám, že k efektivnějšímu výkonu nepodmíněného trestu by rovněž přispělo řešení již zmíněného problému se zařazováním odsouzených do jednotlivých typů věznic. Vězeňská služba disponuje dostatkem zkušených zaměstnanců, kteří by dle mého názoru rozhodovali o zařazení odsouzeného lépe a efektivněji než soud. Vyřešit tuto otázku však bude velmi složité a zdlouhavé.

Jistou změnu v zacházení s odsouzenými by pak měl přinést hodnotící nástroj SARPO, díky němuž bude celý výkon trestu zaměřen na potřeby a rizikové faktory ovlivňující život odsouzeného. Program zacházení by měl být sestaven tak, aby u odsouzeného došlo k jakési převýchově a odstranění rizikových faktorů z jeho života. Zůstává však otázkou, nakolik bude možné působit na odsouzeného tak, aby změnil

svůj život, své návyky a své potřeby. Zcela jistě to bude v počátcích velice složitá práce pro všechny zaměstnance věznic podílejících se na plnění programu zacházení.

8. Seznam zkratek

Listina	- Zákon č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
nařízení GŘ	- nařízení generálního ředitele VS ČR číslo 40/2006, o výběru a zařazování odsouzených a obviněných na střežená pracoviště a odsouzených na nestřežená pracoviště, o povolování volného pohybu při plnění pracovních úkolů odsouzeným a o součinnosti mezi některými odděleními věznic a vazebních věznic Vězeňské služby České republiky při plnění pracovních úkolů odsouzenými a obviněnými
PSVD	- prostupné skupiny vnitřní diferenciacie
ŘVTOS	- Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody
SARPO	- souhrnná analýza rizik a potřeb osob
SOU	- Středního odborné učiliště, učiliště a odborné učiliště Vězeňské služby České republiky
TZ	- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Vězeňská služba	- Vězeňská služba České republiky
VS ČR	- Vězeňská služba České republiky
ZVTOS	- Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

9. Seznam použité literatury a pramenů

Literatura

- ČERNÍKOVÁ, Vratislava, et al. *Sociální ochrana : terciální prevence její možnosti a limity*. 1. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2008. 244 s. ISBN 978-80-7380-138-0.
- *Evropské vězeňské systémy : Sborník referátů přednesených na mezinárodní konferenci pořádané Vězeňskou službou České republiky ve dnech 21. - 25. 6. 2004 v Kroměříži pod záštitou Waltera Schwimmera, generálního tajemníka Rady Evropy, a Výboru pro obranu a bezpečnost Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR*. 1. vydání. Praha : Vězeňská služba České republiky, 2004. 495 s. ISBN 80-239-3645-X.
- HÁLA, Jaroslav. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2005. 183 s. ISBN 80-86708-05-5.
- JELÍNEK, Jiří, et al. *Trestní právo hmotné : obecná část, zvláštní část*. 1. vydání. Praha : Leges, 2009. 895 s. ISBN 978-80-87212-24-0.
- KALVODOVÁ, Věra. *Postavení trestu odnětí svobody v systému trestněprávních sankcí*. 1. vydání. Brno : Masarykova univerzita, 2002. 272 s. ISBN 80-210-3025-9.
- KARABEC, Zdeněk; a kolektiv. *Dlouhodobé tresty odnětí svobody*. 1. vydání. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. 195 s. ISBN 80-7338-024-2.
- KRATOCHVÍL, Vladimír, et al. *Kurs trestního práva : Trestní právo hmotné*. 1. vydání. Praha : C.H.Beck, 2009. 834 s. ISBN 978-80-7400-042-3.
- KUČHTA, Josef; VÁLKOVÁ, Helena, et al. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 1. vydání. Praha : C.H.Beck, 2005. 568 s. ISBN 80-7179-813-4.
- MEZNÍK, Jiří; KALVODOVÁ, Věra; KUČHTA, Josef. *Základy penologie*. 1. vydání. Brno : Masarykova Univerzita, 1995. 74 s. ISBN 80-210-1248-X.
- NOVOTNÝ, Oto; VANDUCHOVÁ, Marie; ŠÁMAL, Pavel. *Trestní právo hmotné : Obecná část*. 6. vydání. Praha : ASPI, 2010. 584 s. ISBN 978-80-7357-509-0.
- NOVOTNÝ, Oto; ZAPLETAL, Josef, et al. *Kriminologie*. 2. přeprac. vyd. Praha : ASPI, 2004. 451 s. ISBN 80-7357-026-2.
- *Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám*. Vydání první. Praha : ASPI, 2008. 492 s. ISBN 978-80-7357-365-2.
- SOLNAŘ, Vladimír, et al. *Systém českého trestního práva : část 3. Tresty a ochranná opatření*. 1. vydání. Praha : Novatrix, 2009. 283 s. ISBN 978-80-254-4033-9.

- SUCHÝ, Oldřich. *Dlouhodobé tresty odnětí svobody a jejich výkon*. 1. vydání. Praha : Leges, 1992. 84 s. ISBN 80-85638-02-9.
- ŠÁMAL, Pavel, et al. *Trestní zákoník I : § 1 až 139. Komentář*. 1. vydání. Praha : C.H.Beck, 2009. 1303 s. ISBN 978-80-7400-109-3.

Použité články z časopisů

- HÁLA, Jaroslav. Risk Assessment : Nový penologický pojem?. *České Vězeňství*. 2006, 3, s. 22, ISSN: 1213-9297.
- HALUZOVÁ, Soňa. Vysokoškolské studium pokračuje v brněnské věznici již pátým rokem. *České Vězeňství*. 2008, 4, s. 20, ISSN: 1213-9297.
- HODNÁ, Eva. Zastav se, zamysli a změň se. *České Vězeňství*. 2008, 1, s. 29, ISSN: 1213-9297.
- HÜTTNEROVÁ, Radoslava. Zaměstnávání vězněných osob v České republice. *České Vězeňství*. 2007, 15, 3, s. 10-11, ISSN: 1213-9297.
- KUTÍK, Vítězslav. Maturity ve Věznici Valdice. *České Vězeňství*. 2008, 4, s. 19-20, ISSN: 1213-9297.
- PETRAS, Michal; BIEDERMANNOVÁ, Eva. Klasifikace odsouzených a jejich zařazování do programů. *České Vězeňství*. 2006, 5, s. 13, ISSN: 1213-9297.
- PETRAS, Michal; HŮRKA, Jindřich. RISK/NEEDs ASSESSMENT : Nový metodologický nástroj?. *České Vězeňství*. 2006, 5, s. 11-12, ISSN: 1213-9297.
- PETRAS, Michal; HŮRKA, Jindřich. SARPO 1 vstupuje do další fáze : Aktuální stav vývoje českého hodnotícího nástroje. *České Vězeňství*. 2009, 1, s. 22-25, ISSN: 1213-9297.
- ROB, . Vyšší zaměstnanosti brání nedostatek práce i vězňů . *České Vězeňství*. 2009, 2, s. 18-19, ISSN: 1213-9297.
- TUMOVÁ, Michaela. K výluce kázeňských trestů z možnosti soudního přezkumu. *České Vězeňství*. 2009, 1, s. 44-45, ISSN: 1213-9297.

Internetové zdroje

- CPPT [online]. 2010 [cit. 2010-07-6]. Drogové poradenství ve věznici. Dostupné z WWW: < <http://www.cppt.cz/cz/veznice.asp> >.
- JEŘÁBEK, Milan. *Vězeňská služba České republiky* [online]. c2009 [cit. 2010-04-13]. Podmínky dalšího rozvoje zaměstnávání vězňů. Dostupné z WWW: < http://www.vscr.cz/clanky/?cl_id=257 >.
- *Masarykova univerzita : Rektorát* [online]. 1.října 2008 [cit. 2010-04-12]. Detail tiskové zprávy Do programu pro vzdělávání odsouzených na MU letos nastoupilo šest studentů. Dostupné z WWW: < <http://www.muni.cz/rect/events/calendar/2859?year=2008> >.
- VALEŠ, František. *Czech Helsinki Committee* [online]. 2007 [cit. 2010-06-17]. Vězeňství a trestní justice. Dostupné z WWW: < <http://www.helcom.cz/view.php?cislocianku=2008030403> >.
- *Vězeňská služba České republiky* [online]. 2008 [cit. 2010-07-3]. České věznice. Dostupné z WWW: < <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/ke-stazeni-112/publikace/ceske-veznice> >.
- *Vězeňská služba České republiky* [online]. 29.1.2010 [cit. 2010-04-12]. Statistická ročenka Vězeňské služby 2009. Dostupné z WWW: < <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/statistiky-a-udaje-103/statisticke-rocenky-1218/> >.
- *Zpráva o stavu lidských práv v České republice v roce 2008* [online]. [s.l.] : [s.n.], 2009 [cit. 2010-06-17]. Dostupné z WWW: < http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Zprava-LP-2008_vlada-final.pdf >.

Seznam právních předpisů

- Nařízení generální ředitelky Vězeňské služby České republiky č. 32/1999, kterým se zmocňují zaměstnanci Vězeňské služby České republiky k výkonu kázeňské pravomoci nad odsouzenými
- Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 40/2006, o výběru a zařazování odsouzených a obviněných na střežená pracoviště a odsouzených na nestřežená pracoviště, o povolování volného pohybu při plnění pracovních úkolů odsouzeným a o součinnosti mezi některými odděleními věznic a vazebních věznic Vězeňské služby České republiky při plnění pracovních úkolů odsouzenými a obviněnými
- Nařízení ministra spravedlnosti č. 1/2007, kterým se zřizuje Střední odborné učiliště jako organizační jednotka Vězeňské služby.

- Nařízení vlády č. 365/1999 Sb., o výši a podmínkách odměňování odsouzených zařazených do zaměstnání ve výkonu trestu odnětí svobody ve znění pozdějších předpisů.
- Vnitřní řád Věznice Plzeň pro odsouzené zařazené k výkonu trestu do věznice s dohledem, s ostrahou, se zvýšenou ostrahou (Vnitřní řád Věznice Plzeň)
- Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 10/2000 Sb., o srážkách z odměny osob, které jsou ve výkonu trestu odnětí svobody zaměstnány, o výkonu rozhodnutí srážkami z odměny těchto osob a chovanců zvláštních výchovných zařízení a o úhradě dalších nákladů, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody
- Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 59/1965 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů

Seznam soudních rozhodnutí

- Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 463/97 ze dne 23. 4. 1998
- Nález Ústavního soudu vyhlášený pod č. 8/1995 Sb. ze dne 30. 4. 1994

10. Seznam příloh a přílohy

1. Komplexní zpráva o odsouzeném I	str. 79
2. Komplexní zpráva o odsouzeném II	str. 82
3. Navržený program zacházení s odsouzeným I	str. 85
4. Navržený program zacházení s odsouzeným II	str. 87
5. Hodnocení programu zacházení odsouzeného I	str. 88
6. Hodnocení programu zacházení odsouzeného II	str. 88

Komplexní zpráva o odsouzeném

Odsouzený 1

18. srpna, nástup výkonu trestu, schválena: V. Bláha,

Podatelství na stavu

Chování a projevy odsouzeného na nástupním oddělení

Do výkonu trestu nastoupil po předchozí vazbě, kterou vykonával ve VV Ostrava v délce 5,5 měsíce Dle rozhodnutí GŘ VŠ byl pro VTKS přemístěn do Věznice - Píseň.
Návštěvní styk bude udržovat s rodinou.

Podrobení zprávy o:

Adresa

Datum:

Psychologické posouzení odsouzeného

Použitá metody

interview

rozhovor

CVJELI 5 F

RAMIN

Forma t. Hradec

Psychologická klasifikace: bez zvláštních zjevností

Aktuální situace

Během pobytu v oddělení napětí, v situaci se orientuje. Postupně metody lepší vyhledává, komunikativní, soustředěný. V kontaktu kladně vnímá, spíše uzavřený. Vyžaduje schopnosti a slovní zásobu přiměřenou.

Znamení

Ve VT opozdovat, pošetil. Aktuální TC majetkového charakteru a porušil zákaz ŘM.V. Vím uznává.

Je svědomitý, bezdělný, žil s přítelkyní v soukromí v Olčově. Dělá neformální a druhou, a přitom vnímá. Jeho rodiče byli zaměstnavatelé, jeho matka vychovává v mateřské a ve střední škole. Má 1 sestru.

Eda.: Na ZŠ prospěl, po přijetí na gymnázium neprospěl. Následně 9 v SOU obor elektrotechnik. Využen, vyhovoval problémy měl na ZŠ, na střední se ztratil. Na ZVŠ nebyl. Pracoval u své firmy, poté mezim. Neměl firmu prostředky, nebyl se k... Zápisy v mateřské a střední škole negativní a na přijetí nebyl neúspěšný. Psych. člen nebyl. Návštěvní styk málo. V kabině napětí a drog: pouze vyzkoušel THC, Gambling na

Seznamovací kabině, a další vyhledá

Eda.: rozvoje, orientace: číselná, a pro něj jedina.

Popis osobnosti, vje, edy, test, metod.

Rozumové schopnosti orientace v psaní průměr.

V osobnosti složka vyrovnaný podíl extravertní a introvertní složky. Snadno se bý, nepříjemný. Určitě přiměřené situací, v běžné situaci schopnost sobě ovládnout. Jedinec spíše individualistický, v kolektivu se však zařadí, schopnost se adaptovat na nové prostředí.

Forma t.: Kresba netypická, pevnostní forma, matematická, zaměřená, prakticky, možná uzkeštlivost, pasivní povaha, projevy emocií na celou

Motivace lze znát:

Nužovými situacemi jen částečně reaguje, reaguje. Do budoucna plně neplánuje. Vrátí se k přítelkyni, dříve v rámci rodiny, kde se mu podaří získat zaměstnání. Během V... má zájem poznávat.

Soubor

Ve VT opozdovat, Rozumové schopnosti v psaní, přání a. Jedinec nezávislý sou, zvládnutí, spoléhá se na ostatní, s trůbkou, ale očekává, o, zda vzal vydržet, ohledně vzdálenosti od místa bydliště. TC v soukromí se ztrácejí zaměstnání a nezaměstnanost. V osobnosti složka vyrovnaný podíl introvertní a extravertní složky. Snadno se bý, nepříjemný, je rozvoje samostatný, však nemá žádný, vztahovatelný okolím. Konfliktů se vyhýbá, snaží se o sebekontrolu. Je spíše pasivní, do budoucna podrobněji neplánuje. V mnohých situacích a praktický přístup k řešení, v doprovodu s kolektivem. Během V... se adaptuje na nové prostředí, nemívá konflikty s ostatními. Má zájem o pracovní nabídky.

Doporučení

Posouzení závažnosti a cílů intervencí nesoudní a mimořádných

Volnočasové aktivity, sportovní a vzdělávací, kulturní a jiné kroužky, další volné zájmové aktivity.

Posouzení zpracováno:

Andra

Datum:

Pedagogické posouzení odsouzeného

Použité metody

Použité metody:

rozprávační

rozhovor

studium spisové dokumentace

Pedagogické posouzení obsahově zaměřeno:

A. - Popis situace

- rešeršní poznatky z pozorování

- popis trestní minulosti (před TČ věk nebo spáchání spáchání trestné činnosti, motivace k TČ upod.)

- popis sociálních vztahů a záhy s osobami s trestnou minulostí, vztahy s oběťmi TČ, konflikty ve vztazích, nepřijetí sou-

zření apod.)

- popis utváření životní role v souvislosti s trestnou minulostí, TČ přežít v firmě, práci s pracovními podmínkami, ader. či neader. k práci a k kultuře, při členění v extremistických skupinách, epizodně násilné jednání, záměrné vynechání zikofobní st.

apod.)

B. - Motivace k řešení je v souvislosti s vědomím, vnímá je trestná čina je řešit, umí je řešit, celková míra

odhodlání řešit situaci

C. - Zdroje rizik a potřeb a reakce a požad. doporučení k FZ, potřebě speciálních zařízení, pracovních zařízení,

apozornosti na bezpečnost jednání odsouzeného atd.)

A. - Popis situace

(Odsouzený vyrůstal v rodině rodině, pro rozvodu rodičů žil s matkou. Do absolvování ZŠ s polárním jev. (rozdělení se syst. na ŠCC) docházel. Dostal posouzení předčasně na krátkodobých brigádách, před nástupem VT byl nezaměstnaný. Celkově je neochotný, bezděčný, žije s matkou. Udává spornost vinní s nízkým věkem, první problémy s učitelem má (přijal mladistvý).

B. - Motivace k řešení

Vlastní vyjádření TČ uznává pouze částečně, a tvrdí, že smíšené, nebude podávat správné povědomí. Pekládá se za společenského člověka, který se umí přizpůsobit situacím, konflikty řeší klidně, uctívá respektuje. Ve VT by chtěl pracovat. Konkrétně bude udělat s přáteli.

C. - Zdroje rizik a potřeb

Celkově se jedná o osobu sociálně - kognitivně narušenou, kterou není třeba v VT, problémy s učením na podmínky VT nepřizpůsobivá. Není závažná trestná činnost, ale možnost vězení je možná, je zapotřebí na vhodně pracovních. Doporučení: aktivní zapojení do individuální i skupinové zájmové činnosti.

Posouzení zpracováno:

Podpa

Datum:

Sociální posouzení odsouzeného

Použité metody

studium spisové dokumentace

rozprávační

rozhovor

Použité metody:

A. - Popis situace - rešeršní poznatky z pozorování

- způsobilost k právním úkonům, případně vyřídění orgánů sociálního zabezpečení, popisek státní sociální kasy (rodinný stav, rodinné jmění, ostatní sociální jmění, rozmanitost dětí a jejich současná zájlažba, finanční zájlažba, stav porušenek)
- kontakty a orgány státní správy (koordinátorem práce o ceoby společensky nepřízveoband, vyřizny sociálně-mívri ochrany dětí apod.)
- popis zájlažbi situace po VTOS (alytování, zaměstnání)
- potřeba vykonávat sociálních úkonů (za jstáa, děláa, důsledu, m omuac k absolvování povinné školní docházky a mled svýa vstano)

B. Motivace k řešení (je si vyřel problémů vědom, vnímá je správně, chce je řešit, umí se řídit, má dost moci na řešení řešit situac)

A.

Relevantní poznatky z motivování k pohovm, se dostaví upravený, m účinky odpovídá, mle avání

Způsoblost k mívri úkonům, m případně vyřídění orgánů soc. zabezpečení, k mívri úkonům formálně způsobilý

Popis státní sociální kasy

Státní kasa: Čl. 13. Čl. 13. a 14. mívri v mívri mívri býlé sociálně s mívri, skutečný pobyt před V. v viz. 13. státní sociálně,

Nezapeřáac dětí: 0; Výživac: 0; Rod. šec: 42 let, zamřmání, Čl. 13. a 14. mívri, mívri, 40 let, zamřmání, druhý rok v evidenci

11-2; Zamřmání: sestra 16 let, mívri; Vzdělání: vyřel zlek mívri z zamřmání před VT; před mívri mívri provázání z VT,

nezamřmání, neoficiální státní práce, 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

elkhal pouze odumal, nepije je, drogy ne; Kontakty ve VT: v rod. 13. sestrou a družkou sy, Ostrava - Švabov

Kontakty a orgány státní správy

Sociální kurátor v mívri: jedna, PMS v postátního V. propuřár s dohledem, smíchovská 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

spolizací OVT: obzat, se v pítjadě pítfeby

Popis vyřelí mívri v VT

Bydliště: viz. 13.

Potřeba vykonávat sociálních úkonů: OP ve věznici, pláncost do 1.1.2015.

B.

Motivace k řešení: Svýa mívri, si mívri mívri, problémy sociálního charakteru mívri.

C.

Zhadroac mívri mívri mívri pítfeby, dvanácti:

- v pítjadě pítfeby poskytnout soc. mívri pítfeby, vst. s dohledem mívri ve VT
- dle mívri mívri pítfeby

Zamřmání po VT: aví

Posuzení zpracoval:

Datum:

Podpa

Komplexní zpráva o odsouzeném

Odsouzený Z.

Exekutor: soudní lékař, zshledena, Okresní soud Česká Budějovice-ústeň (soudč. č.jv.129/II)

Peážluk re: s.m.v.

Chování a projevy odsouzeného na nástupním oddělení

Do výkonu trestu byl poslán FČS na základě usudění příkaza D a rozhodnutí GR VŠ by: pro výkon trestu přerušil do Vězeňské Plochy.

Návštěvní styk bude udržovat s rodinou.

Posouzení zpráva o:

Veřejn

Datum:

Psychologické posouzení odsouzeného

Psychické metody

RAVEN

CV 111/5 F

Baron L. (1941)

studium: spisová dokumentace

rozhovor

interview

Psychologická kazuistika: bez zvláštního významu

A. Popis situace - relevantní poznatky z pozorování

Př rozhovoru, pásmo je udržené a vyrovnané, snažil se vytvořit dobrý dojem, vysupoval slušně, namáhavě, bez úsměvu, bezmyšlným pohledem. Př rozhovoru a návštěv spolupůbe, s aktivně odpovídá na nosičované otázky. Měl by být poměrně pozorovatelný, neklid, řeká bez nápadnosti, organizovaný.

- významná anamnestická data a je jeho stavis osli s FČ

Opakovaně trestaný (11/3) skvělně trest 18 mēs, pro TČ do §247(1,2) - krádež, §249b - neoprávněná činnost platební karty. Účevá, že jde o jeho šestý výkon trestu, celkem vykonal 5 let trestu.

svobodný, nezdatný, spole v pracovním. Má partnerku, nosí ošetření, jak bude reagovat na jeho zvláštní v 6 měsících adaptovaný do 14 let vycházel s oběma adoptivními rodiči, po smrti otce 21 s matkou, která si časem našla přítel, ale nežili spolu. Otec byl důlně zraněn a měl aby dlouhou léčebný režim. V osmi měsíci narazil. Soumžence nemá. V 10. 1981. metabolizoval ZŠ ubra cvoval s protidrogovými prostředky, problémy výchovného rázu v dáždě nastál. Deliktůl, úšaha, obor mechaik-opravář. Do konfliktu se zapomen na dostal v 18. letech vno příležitost (nabídl práci), nos snavale rozkrádání nosje k v sou v asmetel. Na vinně ne byl z činu. V 108. Pracoval jako šifník, sávozní dělník, v 90 letech, začil po 15 roků, kromě příležitostně práce zejména seznámilho charakteru (šest ovce apod.) Poslední 1,5 roku pracoval jako udržbář v obchodním domě.

Zájem: nauka - manuální systa, v minulosti nos housle, zejména, nestavěl.

Zájem: Sport, bezmotiči - sportky, komparovaný, nos další s automotivační a aktivy reguje, psychika ky ne čtem, kouření, 20

cigaret denně, zločinně. Alkohol: „pivo na chut“ 1x-2x týdně. Drogy: ne. Autemny, hazard: ne.

Se zrodexerit v připadě vranka, nos hoditřit situaci se snaží diplomateky vyřešitkou.

- popis osobnosti, analýza postoje k TČ, přít. viny

Obecně rozumově schopnější, nos v pesimistopulsérho mínění (čs), bez vykeřá rozvážnosti.

Aktivně akt: vni, mrd nej ky, možná ústavovaný no zvlády mačij, neutral zvanřen v hč. - začil no, istaké a uznání, rád by důbe okouzil, vyvolal dojem, že je zajímavý a sraktivně téžizný. Okouzil i ho varůta tel činnosti, intenzivní zřičky. Aktivně se snaží být iniciativní, usluje o činné přeovování přečítke.

Opakovaně se zapoastěl trestné činnosti, má dlouhodobě aktivní kari: sezálitím, jedním, rozvolněný, rozvolněný šabíček, sklony k

špachobebování si pravidel, k jejich porušování, pekd je to pro něho výhodné. Má tendenci k reaktivně, aneicivální nestelosti.

Vůči sobě je motivovaný, své motpoven jedním om ová. Společenský, preferuje kolektiv. Konflikt ve výkonu trestu se neprová,

udává, že se konfliktním situacím snaží vyhýbat. Cítí se jako příslušák majority, společnosti, preferuje „sji kultura“ byl v ni

vychovávány. Důležitě se vžil vevru zvenějška, zpečitka nerůžně nos s lidmi, s tímž by se mohl, otiel, než pozemci, vazy se

1. orientován orientací, v drahé se soustředil na výkon trestu, do budoucnosti zatím nřilí nos, inq a že začilou zřičně vyhledá

zplně vyčlenění a bude hledat práci.

Příteliny: Vím uznává, trest zlozpečoval. Odsízl, spolubydličenec, platba, karta, výběr, ne z ústa 25 tis. Kč. K tomu dodává, že byl v záloze bez partnerky a bez práce.

B. Motivace k řešení (je si svých problémů vědom, se domá mra odhodláni řešit situaci apod.)

Vě věrem o mra v minulosti výkon, trest, důvodě pracoval na křivě, má a rozšířovat tyto své znalosti – nemotivován španělů, angličtiny, k zapuštění věže, má půjde za práci za zranění.

Soubor

Čipka, ač dostává, převážně má MTO. Úroveň seználosti s obor, jsou v míru populárního průběhu. V osobnosti jsou, patrně důlogy z přizpůsobování si pravidel, k jejich porušování, pokud je to pro něho výhodné. Má tendenci k reaktivitě, emocionální nestabilitě. Většinou je shovívavý, své pozování je velmi omlouvá. Společensky preferuje kolektiv.

C. Doporučení:

Důležitá věst k udržování psychiky ve výkonu trestu.

Podporovat kontakty s vnějším světem.

Je možností zvlášť pracovních seřazení pro rozvoj pracovních nvyků.

Zapojit do aktivit v rámci oddílu.

Posouzení zpracoval:

Duben

Dočpa

Pedagogické posouzení odsouzeného

Použité metody

Použité metody:

rozpráva

rozhovor

studium spisové dokumentace

Pedagogické posouzení: obsahuje zejména

B. Popis situace

- reaktivní povahy z povahování

- popis trestní minulosti (před TČ, věz, dle spekulací, apuřitelí mechanismy, motivace k TČ apod.)

- popis sociálních vztahů (vzhled k osobám s trestnou minulostí, vztahy s oběťmi TČ, vztahy se zaměstnanci, vyžijícími osobami apod.)

- popis aktuálního životního stylu a jeho souvislost s TČ (zejména ořizování, porušení pravidel, zranění, identifikace s zraněnými a kulturou, přístup k extremistickým skupinám, opakovaně násilné jednání, záměry vykonávat kriminálních trestů.)

E. Motivace k řešení (je si svých problémů vědom, vnímá je systematic, chce je řešit, má je řešit, odhodláni řešit situaci)

F. Zpracování možných rizik a potřeb, doporučení (k PV, potřebě speciálního zajištění, pracovnímu zajištění, upozornění na nebezpečnost jednání odsouzeného atd.)

A. Popis situace

Článek, který vyřadil v odpočívání, trestě, ale přiznává. Vše jsou v rovněž hodnotí jako dobrá. Po absolvování VZ s nříměřným úspěchem se vydá na SOU – mechanikem. V současné době pracuje, pracoval převážně brigádní v různých zaměstnání (dříve střídal před nříměřným VT byl azran španěl). Odsouzený je svobodný, bezdětný, žije sám, vztahy s kolegami v čílně. Ve VT je motivován převážně pro MTO. Dětem návykových látek nepije.

B. Motivace k řešení:

Vím se sčítaný TČ zranění, s trestem, z mra, nebude podávat nemeré prostředky. Překládá se za společenského člověka, který se umí přizpůsobit ostatním, konflikty nevyhledává. Ve VT by měl pracovat, aby mohl splácet dluhy a poličárky. Neutralizuje abíhnutí s křivkami a zraněním. Je motivován mra, křivkami, vztahem k bezproblémovému průběhu VT.

C. Zpracování možných rizik a potřeb:

Článek se jedná o sociálně i zraněný nříměřného jedince. Osobnost nříměřně, s asociálními vřizky. Především vědomo zni, jednání VT je schopna kře pracovat. Nemá zásvotu, zranění, ale možnost vědomo je možné jej zařadit na vhodně pracovat. Doporučení zranění zranění do individuálního, skupinové zranění zranění.

Posouzení zpracoval:

Duben

Dočpa

**Program zacházení ve VTOS
aktualizace (odsouzený č. 1)**

6.	<p>Cíle programu</p> <p>Pracovní aktivity</p> <p>práce ve prospěch věznce</p>	<p>- plnění pracovních povinností vyplývajících z pracovního zařazení - dle etape udržení a rozšíření vztahů ukazaných na konci trestu, který je stanoven na 209/201 - další uzavírání sociálních kontaktů s ohledem na SÍZ a požadavky VTOS - možnost sledování diskriminace pracovního zařazení a ubytování vlastní iniciativou při řešení problémů soujících s konzem VTOS</p> <p>částečné plnění jednotlivých pracovních norem pro VTOS včetně starajícího sociálního zázemí, péče o VT postavení vhodné pracovní návyků aktivní zapojení do realizace různých skupinových zájmových aktivit</p> <p>zaměstnání MŠA – dle náhodných možností – vytváření pracovních návyků činnosti práce</p>
7.	<p>Vzdělávací aktivity</p> <p>Studuje ŠVŠ: ne Počet hodin studia na ŠVŠ: 0,0000</p>	<p>konkrétně nesouhvěny</p>
8.	<p>Speciálně výchovné aktivity</p>	<p>počet zdravotně životního stylu</p>
9.	<p>Zájmové aktivity</p>	<p>čtení v knihovně, sledování křehových a TV jako součást uspokojování kulturních potřeb v době odvolání – v rámci realizace neřizovaných aktivit, sportovních aktivit a vyžití v klubové a společenské aktivitách - hra, zájmové čtení aktivit – zastupující kroužek kroužek níčových her</p>
10.	<p>Oblast utváření vnějších vztahů</p>	<p>udržení vztahů se sociálním – písemný případně následovní kontakt</p>

Přirazené aktivity

Kód aktivity	Typ aktivity	Název aktivity
NEŘIZIN 01	práce	Práce ve prospěch věznce
NEŘIZIN 02	práce	Zaměstnání na pracovišti
103-morak1	speciálně výchovné	Žitný životní styl
102Paiza	sportovní	Sportovní-ničové hry
NEŘIZEN07	vztahování vnějších vztahů	iniciativa v utváření vztahů
NEŘIZEN03	vzdělávací	Čtenářský kroužek
102harka1	zájmové	Kroužek zastupování

Tento program záchranějí jsem si zvolil a zavazuji se jej plnit datum	..... podpis odsouzeněho
datum	..... podpis speciálního pedagoga
Schválují: datum	..... podpis ŘV HLZK

Program zacházení ve VTOS
výchoví (odsouzený č. 2)

	Cíle programu	respektování zákonů a společenských norem - vlastní iniciativa směřovaná ke snížení PSV, příprava návrhů do MV a FF uzavření pracovní smlouvy vysvětlivé trávení volného času udržení a vypracování osobního zápisníku
1.	Pracovní aktivity práce ve prospěch věznic	pracoviště M. A. - dobrá pracovní nabídka - uzavření pracovní smlouvy částečné práce ve prospěch věznic
2.	Vzdělávací aktivity Studuje ŠVS ve Počet hodin studia na ŠVS 0,0000	konkrétně nezastaveny
3.	Speciálně výchovné aktivity	konkrétně nezastaveny
4.	Zájmové aktivity	smot. četba, hudba, sledování TV - v os. volna - voličné aktivity zastopily kroužek - řízení činnosti
5.	Oblast uvrnění nových vztahů	udrž. kontakt s rodinou, sdružka - písemný, příprava zprávy o návštěvách kontakt

Přifažené aktivity

Kód aktivity	Typ aktivity	Název aktivity
NEŘÍZENÍ	pracovní	Práce ve prospěch věznic
M ŘÍZENÍ 02	pracovní	Zaměstnání na pracovišti
M ŘÍZENÍ 03	speciální	konkrétně speciační aktivity
M ŘÍZENÍ 07	členění sdružení sdružení	iniciativa sdružení věznic
M ŘÍZENÍ 08	vzdělávací	čtenářský kroužek
100 Pelení 03	zájmové	čtenářský kroužek

Tento program zacházení jsem si zvolil a zavazuji se jej plnit datum	..... podpis odsouzeného
datum	..... podpis speciálního pedagoga
datum	..... podpis ŘV HLZŘV

Hodnocení PZ - odsouzený č. 1

Cíl programu zacházení : je plněn.

Pracovní aktivita :

Zarazen na pracovišti MEA, pracovní morálka je hodnocena jako dobrá, oddile se zapojuje do uklidových prací

Vzdělávací aktivity : neustanoveno

Speciálně-výchovné aktivity : nenastanoveno

Zájmové aktivity : v zájmových aktivitách se zapojuje v cestopisném a sportovním kroužku, v rámci osv. volného času sleduje TV

Udržení vztahů s rodinou : udržuje písemný styk s rodinou, návštěvy nepožaduje

Hodnocení pořádku a kázně :

V hodnoceném období patřil mezi slušné a ukázněné jedince. Za sledované období nebyl kázeňsky trestán, odměněn byl 1x, za aktivní zapojení do zájmových aktivit na oddíle. Pořádek v osobních věcech a společných prostorách udržuje na požadované úrovni. V kolektivu odsouzených konflikty nemá. Chování a vystupování má na požadované úrovni.

Program zacházení je plněn, zařazen do 2. PSVD.

Doporučení : nadále plnit stanovený program zacházení, vytvářet podmínky pro zahlazení dřívě uložených trestů a následně přetuzení do věznice typu „B“, popřípadě na PP. Udržení kontaktu s rodinou

Hodnocení PZ - odsouzený č. 2

Základní údaje : Odsouzený na oddíle 159-2 zařazen od 27.03. 2008.

Cíl PZ: ods. plněn.

Pracovní aktivita : ods. od 27.03. 2009 komisi zařazen jako pracovní (MEA), pracovní morálka hodnocena jako dobrá.

Na uklidových pracích ve prospěch věznic se nepodílel.

Vzdělávací aktivity : není účastníkem žádného vzdělávacího programu.

Speciálně-výchovné aktivity : dle potřeb s odbornými zaměstnanci.

Zájmové aktivity : v rámci řízených skupinových aktivit zapojen do činnosti cestopisného zájmového kroužku, v rámci nařízených individuálních aktivit do kroužku hudebního. Ve volném čase se nadále věnuje především četbě a hře na kytaru, popř. též skládání písní.

Udržení vztahů s rodinou : ods. v současnosti udržuje písemný kontakt pouze s jednou osobou, a to s klanídkou, s níž se před VTOS aktivně věnoval hudbě (skládání písní, hra na kytaru). O návštěvy (s ní) žádá nepřevážně.

Hodnocení pořádku a kázně : chování a vystupování odsouzeného ve sledovaném období na požadované úrovni - nebyl kázeňsky trestán.

Získal 1 kázeňskou odměnu (vzorová pracovní morálka - MEA).

V rámci vnitřní diferenační komise zařazen do II.PSVD - zůstává v platnosti i pro další hodnocení období.

Stanovený program zacházení byl plněn ve všech aspektech.

Doporučení : naplňovat i nadále cíle PZ, vytvářet si podmínky pro udělení kázeňských odměn a pro přetuzení do vyšší diferenační skupiny (I.PSVD), dle sociální a imacioní rozvoje své osobnosti.

Unconditional imprisonment

The main purpose of this thesis is to evaluate the current legislation of the unconditional imprisonment and its application in practise. The author focuses predominantly on the treatment program for sentenced persons and the ways to apply discipline in prison.

In the first chapter the author pursues the theoretical definition of punishment and the position of unconditional prison sentences in the system of other punishments. The focus is also on the development of penological systems during the past two centuries.

The second chapter describes the system of Czech prisons assigning prisoners to various types of prisons and the first days after taking a prisoner to a detention center. This chapter is the introduction to the course of compiling a comprehensive report on the conviction.

Third and main chapter is devoted to the treatment program and its individual components, ie. work activities, including the current problems of this area, further education, special educational and special interest activities and shaping the field of external relations. The author discusses not only the statutory definition of these components, but also gives practical examples from various prisons. Finally, this chapter focuses on the evaluation of treatment of prisoners and redeployment to other types of prisons or in pervious groups of internal differentiation.

In the penultimate chapter, the author brings the issue of disciplinary measures in prison, including individual funds and the procedure for storing by various prison personnel.

The last chapter, entitled Treatment Program in Prison Pilsen then presents insight into the practical realization of the individual components of the treatment program in one of the prisons in the Czech Republic.

In its conclusion, the author points out the problems that exist in the current prison system in the Czech Republic, ie. overcrowding, low employment rates of prisoners and lack of skilled personnel.

The whole work is finished by a concrete example of a comprehensive report on the conviction, treatment programs and their evaluation, provided by the prison staff in Pilsen.

Nepodmíněný trest odnětí svobody, program zacházení, kázeňské prostředky ve věznicích

Unconditional imprisonment, treatment program, prison disciplinary instruments